

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**NOV SISTEM ZAVAROVANJA TERJATEV V
OKVIRU EVROSISTEMA**

Ljubljana, november 2007

TINA MIHAELA FAJFAR

IZJAVA

Študentka **Tina Mihaela Fajfar** izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom **dr. Boštjana Jazbeca**, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne, 8.11.2007

Podpis: _____

KAZALO

1	UVOD.....	1
2	EVROPSKI SISTEM CENTRALNIH BANK.....	2
2.1	Cilji in naloge Evrosistema	3
3	INSTRUMENTI DENARNE POLITKE EVROSISTEMA.....	4
3.1	Operacije odprtega trga	6
3.1.1	Operacije glavnega refinanciranja.....	7
3.1.2	Operacije dolgoročnejšega refinanciranja	7
3.1.3	Operacije finega uravnavanja	7
3.1.4	Strukturne operacije.....	8
3.2	Odprte ponudbe	8
3.3	Obvezne rezerve	8
4	INSTRUMENTI BANKE SLOVENIJE	9
5	PRIMERNO FINANČNO PREMOŽENJE.....	11
5.1	Enotna lista	12
5.1.1	Tržno finančno premoženje.....	13
5.1.2	Netržno finančno premoženje.....	14
5.2	Tesne povezave	15
5.3	Nasprotne stranke	16
5.4	Bonitetni okvir evrosistema (ECAF).....	17
6	NOVI SISTEM ZAVAROVANJA TERJATEV BANKE SLOVENIJE.....	20
6.1	Sklad finančnega premoženja.....	21
6.2	Način zavarovanja terjatev	22
7	UPRAVLJANJE S TRŽNIM FINANČNIM PREMOŽENJEM.....	24
7.1	Pogoji uvrstitve tržnega finančnega premoženja v sklad	24
7.2	Vrednotenje finančnega premoženja	25
7.3	Ukrepi za obvladovanje tveganj	25
7.4	Izplačilo donosov iz finančnega premoženja.....	27
7.5	Črpanje kreditnih poslov	27
8	BANČNA POSOJILA	28
9	SISTEM RABE ČEZMEJNEGA PREMOŽENJA ZA ZAVAROVANJE KREDITNIH OPERACIJ BANKE SLOVENIJE	29
10	TEHNOLOŠKO PROCESNI VIDIK IZPELJAVE V ENI IZMED POSLOVALNIC...	32
11	SKLEP.....	36
	LITERATURA.....	39
	VIRI.....	40

1 UVOD

Upravljanje likvidnosti je bistvena sestavina skrbnega in varnega poslovanja banke, zagotavljanje zadostne likvidnosti pa osnovni pogoj, da nemoteno posluje. Zato mora banka nenehno preskrbovati zadostna denarna sredstva in določiti vire likvidnosti. Za reševanje kratkoročnih neskladij med odtoki in pritoki je smiselna uporaba različnih kratkoročnih instrumentov na medbančnem trgu in pri Banki Slovenije. Banke torej sklepajo kreditne in posojilne posle z Banko Slovenije, ki temeljijo na ustreznem zavarovanju.

Banka Slovenija je s prevzemom evra prevzela obveznosti, ki izvirajo iz skupnega vodenja monetarne politike držav prevzemnic evra pod pokroviteljstvom Evropske centralne banke. Vsi kreditni posli monetarnih operacij morajo biti ustrezno zavarovani, zato morajo nasprotni stranke zagotoviti ustrezno premoženje po postopkih, ki jih določi ECB. Premoženje za zavarovanje se zagotovi s finančnimi instrumenti in posojili v skladu s kriteriji, ki jih določi ECB.

Banka Slovenije je sistem zavarovanja terjatev, ki spadajo pod instrumente denarne politike in posojil čez dan, uvedla s 3.7.2006, ko se je začel uporabljati sklad primernega finančnega premoženja z določenimi posebnostmi za slovenski trg, s 1.1.2007 pa ga je popolnoma prilagodila Evrosistemu. Ta sistem zavarovanja je v primerjavi z obstoječim zahtevnejši in prinaša tako vsebinske in tehnične novosti. Pomenil je vzpostavitev prvega takega sistema v Sloveniji, kjer se finančno premoženje aktivno upravlja vsak dan. Z uvedbo sklada finančnega premoženja je Banka Slovenije prešla na uporabo liste primernega finančnega premoženja, ki se vsak dan objavlja na spletni strani Banke Slovenije oz. ECB in ki natančno specificira seznam vsega finančnega premoženja primernega za zavarovanje terjatev.

To diplomsko delo je namenjeno predstavitvi novosti na področju denarne politike, ki se jim je morala Banka Slovenije prilagoditi z dnem vstopa v evroobmočje. Poudarek je na sistemu zavarovanja terjatev Banke Slovenije, ki spadajo k instrumentom denarne politike, ki so namenjeni uravnavanju likvidnosti.

Delo je razdeljeno na dva dela. V prvem je predstavitev Evropskega sistema centralnih bank, njenih ciljev in instrumentov denarne politike. Za tem je pregled instrumentov denarne politike, ki jih je imela Banka Slovenije do prevzema evra in prilagoditve monetarne politike Evrosistemu. Podala bom operativne pogoje v okviru splošnih meril primernosti, ki jih morajo izpolnjevati banke in hranilnice (nasprotni stranke) za dostop do instrumentov denarne politike.

V drugem delu, ki je temelj diplomskega dela, navajam spremembe in osnovne kriterije primernosti s področja zavarovanja terjatev, ki so podrobno navedeni v Splošni

dokumentaciji o instrumentih in postopkih monetarne politike Evrosistema. Pozornost je usmerjena na spremembo načina dela v procesu spremljanja in uravnavanja likvidnosti banke, sistema zavarovanja terjatev, ki se mu je morala prilagoditi Banka Slovenije in vse njene poslovalnice. V novem sistemu morajo banke pri uporabi vrednostnih papirjev na te vrednostne papirje vpisati zastavno pravico v korist Banke Slovenije, zato bo poudarek na predstavitvi tržnega finančnega premoženja.

V zaključku naloge pa bom poskušala orisati vzpostavitev tehnološke podpore, ki bi poslovalnici (nasprotni stranki) omogočila spremljanje sklada finančnega premoženja pri Banki Slovenije. Podpora naj bi predvsem zagotavljala natančno evidenco primernege, prostega in zastavljenega finančnega premoženja.

2 EVROPSKI SISTEM CENTRALNIH BANK

Evropski sistem centralnih bank (ESCB) sestavljajo Evropska centralna banka (ECB) kot samostojna in nadvladna institucija in 27 nacionalnih centralnih bank držav članic Evropske unije (EU) ne glede na to, ali so že uvedle evro ali ne. ESCB je bil ustanovljen skladno z Maastrichtsko pogodbo in Statutom Evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke. Upravljata ga osrednja organa odločanja: svet ECB, ki je odgovoren za oblikovanje monetarne politike, in izvršilni odbor, ki izvaja monetarno politiko in skrbi za dnevno upravljanje ECB. Pomemben organ odločanja je tudi razširjeni svet, ki bo obstajal, dokler bodo obstajale države članice EU, ki še niso uvedle evra kot svoje valute. (Evropska centralna banka, Eurosistem, Evropski sistem centralnih bank, 2006, str. 12).

Za države, ki so zamenjale svojo valuto za evro, se uporablja izraz Evrosistem in obsega ECB in nacionalne centralne banke trinajstih držav članic EU¹. Poimenovanje Evrosistem je svet ECB sprejel zaradi lažjega razumevanja strukture centralnega bančništva v evroobmočju in poudarja skupno identiteto, skupno delo in sodelovanje vseh njegovih članic (ECB letno poročilo 2004, 2005, str. 160).

Države članice EU², ki niso uvedle evra, so sicer del ESCB in imajo v okviru tega sistema poseben status. Dovoljeno jim je, da vodijo lastno monetarno politiko, vendar ne sodelujejo v procesu odločanja in izvajanja skupne monetarne politike. Ta se določa centralizirano, izvaja pa se decentralizirano prek nacionalnih bank Evrosistema, ki izvajajo na svojem območju skupno politiko po navodilih ECB. Nacionalne centralne banke članic so torej le agent oziroma podružnice ECB. ESCB se je zgledoval po nemškem in ameriškem decentraliziranem centralnobančnem sistemu (Mrak, 2002, str 410). Prav tako v Evrosistem niso vključene Anglija, Danska in Švedska, toda ne zato, ker niso izpolnjevale

¹ V Evrosistem spadajo: Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Španija in Slovenija.

² Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska in Slovaška

konvergenčnih kriterijev, temveč ker vanj nočejo vstopiti, saj se nočejo odpovedati nacionalni valuti in lastni denarni politiki. Dokler bodo obstajale države članice, ki še niso sprejele evra, bo treba razlikovati med Evrosistemom in ESCB.

Z vstopom Slovenije v EU je Banka Slovenije postala članica ESCB, ki je nekoliko širša institucija, ne pa Evrosistema. Z uvedbo evra pa je Slovenija vstopila v elitnejši klub tistih držav, ki določajo skupno monetarno politiko. Banka Slovenije kot slovenska centralna banka je postala del Evrosistema in prenesla pristojnost vodenja monetarne politike na ECB. Kot sestavni del Evrosistema bo delovala in izvajala naloge po smernicah in navodilih ECB. Guverner Banke Slovenije je postal član najpomembnejšega organa odločanja, sveta ECB, ki ga sestavlja 19 članov, 13 guvernerjev nacionalnih centralnih bank držav, ki so prevzele evro in šest članov izvršilnega odbora ECB. Tako bo Slovenija enakovredna članica pri odločanju o denarni politiki območja evra.

2.1 Cilji in naloge Evrosistema

Cilji, naloge in organiziranost Evropskega sistema centralnih bank ter Evropske centralne banke so opredeljeni v ustanovni listini Evropske unije ter v statutu obeh institucij.

Glavni cilj ESCB, ki je definiran v 105. členu Pogodbe o ustanovitvi Evropske unije, je ohranjanje cenovne stabilnosti na območju evra, zato da inflacija ne bi spodkopala kupne moči evra. Svet ECB je podal tudi kvantitativno definicijo prioritetnega cilja, ki pravi, da letno povečanje harmoniziranega indeksa cen življenjskih potrebščin (HICP) na evroobmočju ne presega dveh odstotkov. Cenovna stabilnost se ohranja na srednji rok. (Evropska centralna banka, Eurosistem, Evropski sistem centralnih bank, 2006, str. 20). Cilj stabilnosti cen torej zahteva, da je inflacija dovolj nizka, da so spremembe splošne ravni cen nepomembne za sprejemanje ekonomskih in finančnih odločitev.

Poleg glavnega cilja ECB podpira še ostale cilje, ki so; zmerna in neinflacijska gospodarska rast, visoka zaposlenost in socialno varstvo, uravnotežen razvoj ekonomskih aktivnosti, višanje življenjskega standarda in kvalitete življenja, ohranjanje ekonomske in socialne vezi. Da bi se ti cilji uresničevali, ESCB podpira splošno gospodarsko politiko v Evropski uniji, če to ni v nasprotju s ciljem stabilnosti cen. Če se začnejo ti cilji kakor koli izključevati, ECB poskrbi, da ima cilj ohranjanje cenovne stabilnosti vedno prednost pred drugimi cilji (Evropska centralna banka, Eurosistem, Evropski sistem centralnih bank, 2006, str 20).

ECB mora za uresničitev glavnega cilja vplivati na razmere na denarnem trgu in s tem na raven kratkoročnih obrestnih mer. Pri uresničevanju ciljev se mora ravnati po načelu odprtega tržnega gospodarstva s svobodno konkurenco, pri čemer daje prednost učinkoviti alokaciji resursov.

Poleg osnovnega cilja, pa Evrosistem izvaja še štiri glavne naloge (Evropska centralna banka, Eurosistem, Evropski sistem centralnih bank, 2006, str. 13):

- določitev in izvajanje denarne politike za evroobmočje,
- izvajanje deviznih operacij,
- hranjenje in upravljanje uradnih deviznih rezerv držav članic evroobmočja (upravljanje premoženja),
- podpiranje nemotenega delovanja plačilnih sistemov.

Evrosistem pripomore tudi k opravljanju finančnega nadzora, saj zakonodajalcem svetuje o zadevah, ki sodijo k njegovim pristojnostim, in pripravlja denarno in finančno statistiko.

ECB ima edini pravico odobriti izdajanje bankovcev na evroobmočju. Izdajajo jih lahko ECB in nacionalne centralne banke držav evroobmočja. Samo bankovci, ki jih izdajajo ECB in nacionalne centralne banke, so zakonito plačilno sredstvo v teh državah. Države evroobmočja lahko izdajajo kovance pod pogojem, da jim ECB odobri obseg emisije. Prav tako Evrosistem pripomore k nemotenemu vodenju politik pristojnih oblasti glede bonitetnega nadzora bank in stabilnosti finančnega sistema. ECB s pomočjo nacionalnih centralnih bank zbira tudi potrebne statistične informacije. Z ECB se je treba tudi posvetovati glede vseh predlogov predpisov EU ali osnutkov nacionalnih predpisov na področjih iz njene pristojnosti.

ECB in nacionalne centralne banke so pri opravljanju svojih nalog in sprejemanju odločitev neodvisne. To pomeni, da od institucij in organov EU, vlad držav članic in drugih organov ne smejo prejemati ali pri njih iskati navodil. Obenem pa se institucije in organi EU ter vlade držav članic obvezujejo, da bodo to načelo spoštovali in da ne bodo poskušali vplivati na člane organov odločanja ECB ali nacionalnih centralnih bank pri opravljanju njihovih nalog (Monetarna politika EMU, 2007).

3 INSTRUMENTI DENARNE POLITKE EVROSISTEMA

ECB ima za doseg temeljnega cilja, to je stabilnosti cen, na voljo različne instrumente denarne politike, ki so orodje za izvajanje denarne politike. Instrumenti morajo med seboj delovati skladno, da se zagotovi učinkovito delovanje denarne politike.

Skladnost instrumenti uresničujejo z izpolnjevanjem (Jenko, 1998, str. 29–30):

- omogočati morajo učinkovito upravljanje funkcij ESCB,
- uporabljati se morajo na celotnem evrskem območju,
- vse kreditne institucije morajo imeti enak dostop do sredstev ESCB,
- instrumenti morajo biti stroškovno učinkoviti, jasni in preprosti,

- prilagoditi se morajo načelom tržne ekonomije odprtega trga s preprosto konkurenco, podpirati morajo učinkovito prerasporeditev resursov,
- svetu ECB mora sistem denarne politike zagotoviti, da ves čas nadzira celoten položaj denarne politike.

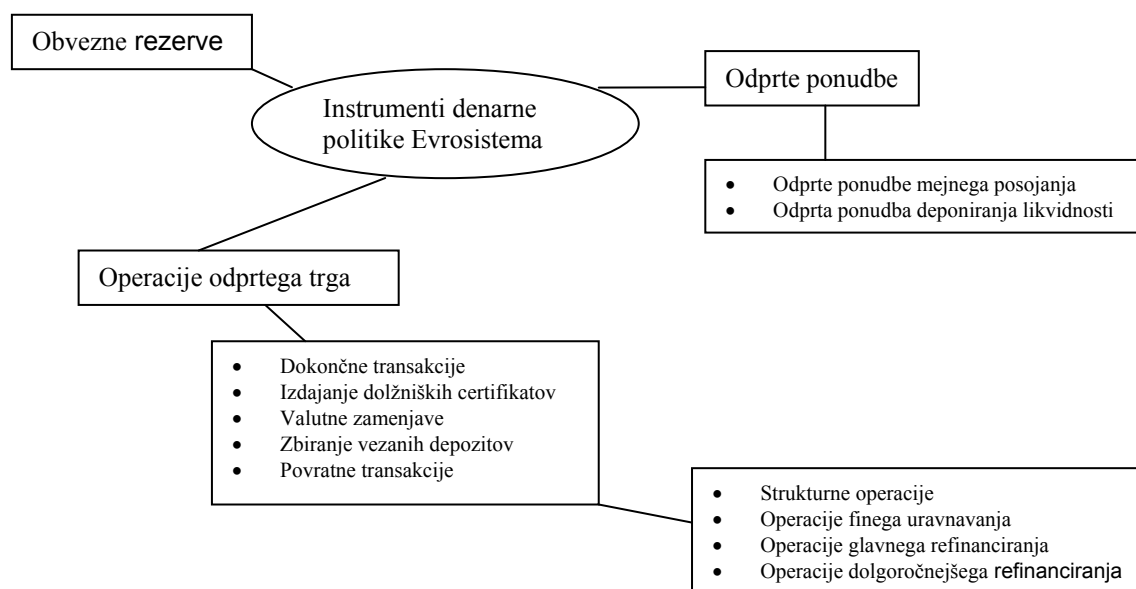
Izbira instrumentov denarne politike je odvisna od strukturnega položaja denarnega trga, to je od razmerja med avtonomnim povpraševanjem po likvidnosti in avtonomno ponudbo likvidnosti. Osnovna zasnova denarne politike Evrosistema in s tem instrumentarija denarne politike temelji na predpostavki o strukturnem primanjkljaju (Izvajanje denarne politike Evrosistema, 2007).

Evrosistem pozna tri skupine instrumentov denarne politike (Bajec, 2006, str. 41), ki jih lahko razlikujemo po namenu, ročnosti, načinu izvajanja ipd.:

- operacije odprtega trga,
- odprte ponudbe bankam in
- obvezne rezerve.

Za boljšo razumljivost so instrumenti denarne politike prikazani na sliki 1 s podskupinami. Za tem bo kratka predstavitev posameznih instrumentov.

Slika 1: Instrumenti denarne politike Evrosistema

Vir: Pridobivanje kratkoročnih likvidnostnih sredstev znotraj Evrosistema, 2006.

3.1 Operacije odprtega trga

Operacije odprtega trga igrajo najbolj zanimivo skupino instrumentov v denarni politiki Evrosistema, saj uravnavajo likvidnost na trgu in obrestne mere, so pa tudi znamenje o poziciji denarne politike.

Operacije odprtega trga se ponavadi izvajajo v treh oblikah: obliki hitrih avkcij, standardnih avkcij in na podlagi dvostranskih postopkov.

Evrosistem ima za izvajanje operacij odprtega trga na voljo pet instrumentov (Izvajanje denarne politike euroobmočja, 2006):

Dokončne transakcije odprtega trga so operacije, kjer Evrosistem dokončno kupuje ali prodaja ustrezno finančno premoženje neposredno na trgu. Tovrstne operacije se izvajajo samo v okviru strukturnih operacij in operacij finega uravnavanja.

Izdaja dolžniških certifikatov ECB, ki se izvede za prilagajanje strukturnega položaja Evrosistema nasproti finančnemu sektorju ali za ustvarjanje ali povečanje likvidnostnega primanjkljaja na trgu. Sorodnost instrumenta je zaznati z blagajniškimi zapisi Banke Slovenije.

Valutne zamenjave se uporabljajo za denarno politiko in predstavljajo sočasni hiter (spot) nakup ali prodajo in terminsko (*forward*) prodajo ali nakup evra za tujo valuto. Transakcije se uporabljajo pri finem uravnavanju za uravnavanje likvidnosti na trgu in vplivanja na obrestno mero.

Zbiranje vezanih depozitov je instrument, ki se ga uporablja le pri operacijah finega uravnavanja s ciljem odvzemanja likvidnosti na trgu. Nasprotna stranka na pobudo Evrosistema položi obrestovane vezane depozite v NCB, kjer so nasprotnne stranke ustanovljene.

Povratne transakcije so operacije, pri katerih Evrosistem kupuje ali prodaja ustrezno finančno premoženje na podlagi repo pogodb ali izvaja kreditne operacije, ki so zavarovane z ustreznim finančnim premoženjem. So operacije, s katerimi ECB vrača likvidnost bančnemu sistemu in so zaradi tega tudi pomemben element za pridobivanje kratkoročnih likvidnostnih sredstev.

Znotraj skupine povratnih transakcij obstajajo štiri operacije, ki se med seboj razlikujejo glede na cilje, rednost in postopke izvajanja transakcij (Zbašnik, Pukl, 2007, str. 30):

- operacije glavnega refinanciranja,
- operacije dolgoročnejšega refinanciranja,

- strukturne operacije,
- operacije finega uravnavanja.

3.1.1 Operacije glavnega refinanciranja

Operacije glavnega refinanciranja imajo osrednjo vlogo pri uresničevanju ciljev operacij odprtega trga (uravnavanje obrestnih mer, likvidnosti, signaliziranje pozicije denarnega trga). Poznamo tedenske povratne transakcije za povečanje likvidnosti z dospelostjo enega tedna, ki se opravljajo na podlagi standardnih avkcij po naprej objavljenem urniku. Pri operacijah lahko sodelujejo vse institucije, ki izpolnjujejo splošna merila primernosti. NCB jih izvaja decentralizirano in zagotavljajo večino refinanciranja finančnemu sektorju.

3.1.2 Operacije dolgoročnejšega refinanciranja

Operacije dolgoročnejšega refinanciranja so povratne operacije za povečanje likvidnosti, ki se izvajajo redno vsak mesec, z dospelostjo treh mesecev in na podlagi standardnih avkcij. Namen tovrstnih transakcij je zagotavljanje dodatnega dolgoročnejšega refinanciranja finančnega sektorja.

V nasprotju z operacijami glavnega refinanciranja se operacije dolgoročnejšega refinanciranja ne uporabljajo za signaliziranje pozicije denarne politike Evrosistema. Za nasprotne stranke so stabilen vir likvidnosti, saj je njihov obseg v primerjavi s tedenskimi obnovitvami glavnega refinanciranja v spremenljivem obsegu vse leto konstanten.

3.1.3 Operacije finega uravnavanja

Operacije finega uravnavanja se lahko izvajajo v obliki povratnih transakcij s ciljem stabiliziranja nepredvidljivih nihanj v likvidnosti na trgu in obrestnih mer. Lahko pa se izvajajo tudi v obliki dokončnih transakcij, valutnih zamenjav in zbiranja vezanih depozitov.

Operacije finega uravnavanja so v nasprotju z operacijami glavnega uravnavanja in dolgoročnejšega refinanciranja, nestandardizirane. To pomeni, da dnevi teh poslov niso vnaprej določeni, prav tako ni standardizirana njihova dospelost, zato se NCB v te posle spuščajo ad hoc.

Instrument se izvaja s hitro avkcijo, ki traja 90 minut, ali z bilateralnimi dogovori, kjer gre za dogovor med ECB in eno ali več nasprotnimi strankami. Svet ECB se lahko v izrednih okoliščinah odloči, da bilateralne postopke finega uravnavanja lahko izvaja tudi sama ECB.

3.1.4 Strukturne operacije

ECB uporabi instrument strukturne operacije, kadar želi prilagoditi strukturni položaj Evrosistema nasproti finančnemu sektorju. S tovrstnimi transakcijami povečuje ali absorbira likvidnost bančnega sistema. Operacije se izvajajo v rednih in občasnih terminih z nestandardiziranim dospeljem.

Med mehanizme strukturnih operacij sodijo dokončne transakcije, povratne transakcije in izdaje dolžniških certifikatov. Strukturne operacije v obliki dokončnih transakcij se izvajajo na podlagi bilateralnih postopkov, operacije v obliki povratnih transakcij in izdaj dolžniških instrumentov pa se izvajajo prek nacionalnih centralnih bank na podlagi standardnih avkcij.

3.2 Odprte ponudbe

Pri instrumentih odprte ponudbe bankam imajo nasprotne stranke možnost, da se pri centralni banki zadolžijo in tako pridobijo potrebno likvidnost ali presežna sredstva plasirajo pri ECB in se tako odvečne likvidnosti znebijo. Namen odprtih ponudbe se torej kaže v povečanju oz. zmanjšanju likvidnosti čez noč, določanju zgornje (mejno posojilo) in spodnje meje (mejni depozit) nihanj obrestnih mer na trgu in v signaliziranju splošne pozicije denarne politike (Festić, 2002, str. 5).

Nasprotne stranke, ki izpolnjujejo splošna merila primernosti, imajo na voljo dve vrsti instrumentov:

Odprta ponudba mejnega posojila je instrument, ki nasprotnim strankam omogoča, da od NCB pridobijo likvidnost čez noč na podlagi ustreznega finančnega premoženja za zavarovanje terjatev. Obrestna mera za mejno posojilo predstavlja zgornjo mejo obrestne mere na trgu čez noč.

Odprta ponudba deponiranja likvidnosti čez noč omogoča nasprotnim strankam, da deponirajo presežna sredstva čez noč pri NCB. Obrestna mera za mejni depozit je spodnja meja obrestne mere na trgu čez noč.

Namen tovrstnega instrumenta je v preprečevanju prevelikih nihanj obrestne mere (Ahtik, Gramc, 2006, str. 35).

3.3 Obvezne rezerve

Evrosistem predpisuje kreditnim institucijam obvezne rezerve, ki jih vzdržujejo na računih pri nacionalnih bankah v državah, kjer delujejo. Sistem obveznih rezerv se uporablja

predvsem za stabilizacijo obrestnih mer denarnega trga in ustvarjanje ali povečanje strukturnega likvidnostnega primanjkljaja.

Velikost obveznih rezerv, ki jih je dolžna zagotoviti vsaka institucija, se določi kot delež od osnove za rezerve. Osnovo obveznih rezerv sestavljajo obveznosti, ki so izkazane v bilanci stanja posamezne kreditne institucije, to so vloge, dolžniški vrednostni papirji in vrednostni papirji denarnega trga z dospelostjo manj kot dve leti in znašajo 2%. Za vrednostne papirje in vloge z dospelostjo več kot dve leti pa se uporablja ničelna obvezna rezerva. V osnovi niso obveznosti do drugih bank, ki morajo prav tako držati obvezne rezerve Evrosistema, in obveznosti, ki jih imajo te banke do ECB in nacionalnih centralnih bank.

Obvezne rezerve se obrestujejo po obrestni meri za glavna refinanciranja. Vpliv obveznih rezerv pa se izraža tudi v blaženju likvidnostnih šokov. Saj vzdrževanje obveznih rezerv na zahtevani ravni lahko nevtralizira likvidnostne šoke in zmanjša vpliv na tržne obrestne mere.

4 INSTRUMENTI BANKE SLOVENIJE

Temeljna naloga vsake centralne banke je uravnavanje količine denarja v obtoku, za uresničevanje katere uporablja različne instrumente.

Banka Slovenije je poskušala s svojimi instrumenti zagotoviti stabilno ekonomsko okolje, v katerem so ekonomski subjekti načrtovali svojo ekonomsko aktivnost.

V nadaljevanju so na kratko predstavljeni instrumenti denarnega trga, ki jih je Banka Slovenije uporabljala v preteklosti, na začetku leta 2007 pa jih je nadomestil enotni instrumentarij ECB.

Banka Slovenije je uporabljala instrumente, s katerimi je bankam dodajala likvidnost, na drugi strani pa jo odvezala. Za Slovenijo je bilo značilno, da je denarni trg v strukturnem presežku, kar je pomenilo, da je bilo likvidnosti v bančnem okolju preveč. Intenzivno je bilo treba uporabljati instrumente umikanja likvidnosti, ki je nastajala kot posledica avtonomnih deviznih transakcij med poslovnimi bankami in centralno banko.

Instrumente Banke Slovenije delimo na pasivne instrumente oz. instrumente odvzemanja likvidnosti (obvezne rezerve, blagajniški zapisi Banke Slovenije, dolgoročni depozit) in instrumente dodajanja likvidnosti bankam (lombardno posojilo, repo posli).

Blagajniški zapisi so bili v več kot desetletnem obdobju pomemben instrument denarnega trga, s katerimi je Banka Slovenije uravnavala količino denarja v obtoku in omogočala bankam in hranilnicam, da obrestovano in varno naložijo svoje likvidnostne presežke.

Banka Slovenije je izdajala blagajniške zapise (v nadaljevanju BZ) različnih oblik (tolarski BZ, BZ v tujem denarju, dvodelni BZ, BZ z nakupnim bonom) in ročnosti (2, 7, 12, 14, 28, 30, 60, 270, 360 dni). Z letom 2007 so ti instrumenti postopoma ugasnili, saj so banke stopile v evrsko področje in tako prevzele primanjkljaj strukturnega položaja.

Blagajniški zapisi Banke Slovenije (BZBS) so vrednostni papirji, ki se glasijo na določen denarni znesek, z določenim rokom dospelosti in določeno obrestno mero. So instrumenti denarnega trga, s katerimi se lahko učinkovito vpliva na kreditni potencial bank in na denarni obtok v državi. Predstavlja namreč makroinstrument za absorpcijo likvidnostnih viškov poslovnih bank oziroma ima pomembno vlogo pri kreiranju likvidnosti bančnega sistema.

Banka Slovenije je za uravnavanje količine denarja v obtoku izdajala prenosljive blagajniške zapise z določeno obrestno mero in rokom dospelosti, ki ga je skladno z denarnimi gibanji določil za vsako posamezno izdajo guverner Banke Slovenije. Izdajala jih je z direktno ponudbo bankam ali s predhodnim zbiranjem ponudb od bank z avkcijo.

Ena izmed oblik intervencije Banke Slovenije na finančnem trgu so bili *blagajniški zapisi v tujem denarju*. So prenosljivi imenski vrednostni papirji, ki so jih kupovale banke, saj so morale izpolnjevati predpis deviznega minimuma (banke so morale imeti določen del aktive v BZBS v tujem denarju).

Glavni namen izdaje BZ v tujem denarju je bil v absorpciji deviz z deviznega trga, s tem pa posredno tudi vpliv na gibanje tečaja. Za poslovne banke je bil vrednostni papir zanimiv z več vidikov: Blagajniški zapisi Banke Slovenije v tujem denarju so se upoštevali pri zagotavljanju količnikov likvidnosti, banke so jih lahko zastavile za najem lombardnega posojila pri Banki Slovenije ali pa so jih začasno prodale (repo). Blagajniški zapisi kot instrument denarnega trga v Sloveniji bodo med letošnjim letom popolnoma ugasnili.

Dolgoročne depozite je Banka Slovenije bankam do julija 2005 ponujala za sterilizacijo presežne likvidnosti iz zapadanja 270-dnevnih tolarskih blagajniških zapisov. Depozit je bil neprenosljiv in je došel v izplačilo na začetku leta 2007 v dveh enakih tranšah. Obrestuje se po spremenljivi obrestni meri vezani na 60-dnevni blagajniški zapis Banke Slovenije v tolarjih, ki ji je dodan pribitek v višini 0,2-odstotne točke (Instrumenti Banke Slovenije do prevzema €, 2007).

Med instrumente odvzemanja likvidnosti se uvrščata tudi *depozit čez noč*, ki je instrument odprte ponudbe in nasprotnim strankam omogoča, da pri Banki Slovenije naložijo presežna denarna sredstva ter *instrument obveznih rezerv*, ki ima pomembnejšo vlogo tudi pri stabilizaciji denarnega trga.

Kot instrument dodajanja likvidnosti štejemo v okviru odprte ponudbe *možnost črpanja lombardnega posojila*, ki so ga banke črpale na podlagi zastavljenih blagajniških zapisov Banke Slovenije v tujem denarju, tolarskih blagajniških zapisov, zakladnih menic Republike Slovenije in dolgoročnega depozita pri Banki Slovenije. Od novembra 1993 pa se na denarnem trgu, kot najpogosteje uporabljen instrument za dodajanje likvidnosti, sklepajo *repo posli*, ki se izvajajo z avkcijami, na katerih banke licitirajo parameter, ki ga v ponudbi določi Banka Slovenije. Ponavadi se licitira količino, obrestno mero pa se vzame kot dano (Ahtik, Gramc, 2006a, str. 36-37). Likvidnost banke pridobivajo tudi z začasnim odkupom vrednostnih papirjev z ročnostjo enega tedna ter možnostjo, da Banka Slovenije omeji ponujeno količino.

5 PRIMERNO FINANČNO PREMOŽENJE

Zakaj je potrebno zavarovanje kreditnih operacij Evrosistema?

Statut ESCB dovoljuje ECB in NCB, da na finančnih trgih sklepajo posle v obliki dokončnega nakupa in prodaje finančnega premoženja ali v obliki repo pogodb, in zahteva, da so vsi kreditni posli Evrosistema sklenjeni na podlagi ustreznega zavarovanja. Vse operacije za povečanje likvidnosti tj. kreditne operacije Evrosistema temeljijo na finančnem premoženju za zavarovanje terjatev, ki ga zagotovijo nasprotni stranke (poslovne banke, hranilnice in podružnice), ali v obliki zastave, prenosa lastništva, odstopa terjatve v zavarovanje ali spremenljivega zavarovanja primernega finančnega premoženja. Pri dokončnih transakcijah in repo pogodbah se premoženje zagotavlja v obliki prenosa lastništva finančnega premoženja, pri lombardnih posojilih pa z zastavo premoženja (Izvajanje denarne politike v euroobmočju, 2006, str. 35).

Za zavarovanje Evrosistema pred finančnimi izgubami v izvajanju denarne politike, za zagotavljanje enake obravnave nasprotnih strank in povečanja poslovne učinkovitosti mora finančno premoženje dano v zavarovanje izpolnjevati določene kriterije primernosti, da si pridobijo status »primerna finančna aktiva«, ki je ustrezna za operacije denarne politike.

»Primerna aktiva so aktiva ali premoženje, ki se lahko zastavi za posojilo, ali so aktiva ali premoženje, ki ga kupujejo centralne banke pri operacijah na odprtem trgu« (Ribnikar, 1999, str. 9).

Nabor finančnega premoženja za zavarovanje kreditnih operacij je zaradi svojevrstne narave evropskih finančnih trgov in operativnega okvirja denarne politike širok. Od začetka ekonomske in monetarne unije se je uporabljal sistem z dvema listama, ki ju je sprejel Evrosistem, da bi zagotovil nemoten prehod na evro. Finančno premoženje je bilo razdeljeno na dve listi, ki sta omogočali, da so se upoštevale razlike v finančni strukturi posameznih držav članic ob začetku EMU:

- Na listo ena so bili uvrščeni tržni dolžniški instrumenti, ki so izpolnjevali kriterije ustreznosti za celotno evroobmočje. Odgovorne za uvrščanje teh instrumentov na listo so bile ECB.
-
- Listo dva pa je sestavljalo finančno premoženje, dodatno tržno in netržno, ki je bilo pomembno za posamezne nacionalne finančne trge in bančni sistem in katerega kriterije primernosti so oblikovale nacionalne centralne banke in jih je odobrila ECB.

Z januarjem 2007 je Evrosistem spremenil dosedanji sistem zavarovanja terjatev. Namesto liste 1 in liste 2 je v veljavo stopila enotna lista, ki je nadomestila do zdaj veljavno razdelitev primernega finančnega premoženja. Listi sta bili postopoma odpravljeni do 31. marca 2007. Finančno premoženje z liste 2, ki ni izpolnjevalo kriterijev primernosti za enotno listo pa je ostalo primerno do 31. 5. 2007.

5.1 Enotna lista

Dosedanji sistem Evrosistema z dvema listama zavarovanj terjatev je pripomogel k nemotenemu delovanju operativnega okvira Evrosistema v prvih letih od njegovega nastanka. Zaradi čedalje večje integracije finančnih trgov na evrskem območju je heterogenost finančnega premoženja, vključenega v dve listi različnih NCB, počasi začela ogrozati enake konkurenčne pogoje nasprotnih strank in zmanjševati preglednost okvira zavarovanj. Zaradi povečanja likvidnostnega primanjkljaja v zadnjih letih in drugih dejstev so se povečale tudi smernice povpraševanja zavarovanj. Za rešitev teh vprašanj se je Evrosistem odločil uvesti enotni seznam zavarovanj ustreznih za zavarovanje kreditnih operacij Evrosistema. Ta seznam se je uvajal postopoma in je sčasoma popolnoma nadomestil dosedanji sistem z dvema listama (ECB letno poročilo 2005, 2006, str. 89-90).

Namen uvedbe enotne liste se je izražal v okrepitvi enakosti tržnih pogojev na evroobmočju, spodbuditi enakopravnosti nasprotnih strank in izdajateljev. Predvsem pa naj bi enotna lista povečala skupno preglednost okvira zavarovanj ter hkrati povečala njegovo razpoložljivost.

Enotno listo primernega finančnega premoženja sestavljata dva ločena razreda finančnega premoženja, tržno finančno premoženje in netržno finančno premoženje. Med obema oblikama premoženja ni razlik glede kakovosti in primernosti za različne vrste operacij denarne politike Evrosistema. Razlika je le v tem, da se netržno finančno premoženje ne uporablja za dokončne transakcije (ECB letno poročilo 2006, 2007, str. 93-95)..

Najpomembnejša novost, ki jo je prinesla enotna lista, je uvrstitev bančnih posojil in netržnih hipotekarnih dolžniških instrumentov na listo. S to spremembo se je razširil nabor primernega finančnega premoženja, kar je pripomoglo k temu, da je moral Evrosistem na

novo določiti merila primernosti finančnega premoženja, ki se lahko uporabi za zavarovanje terjatev.

5.1.1 Tržno finančno premoženje

ECB oblikuje in vzdržuje seznam tržnega finančnega premoženja, ki je javna listina, objavljena na spletni strani ECB in se dnevno ažurira (https://mfi-assets.ecb.int/dla_EA.htm). Med tržno finančno premoženje se uvrščajo dolžniški certifikati ECB, dolžniški certifikati NCB, ki so jih te uvedle pred uvedbo evra v svoji državi članici in preostali primerni dolžniški vrednostni papirji, ki izpolnjujejo enotne kriterije ECB. Iz liste je izločeno primerno tržno finančno premoženje, ki ga izdajo nefinančne družbe, ki nimajo bonitetne ocene zunanjih bonitetnih institucij.

Dolžniški instrumenti morajo izpolnjevati enotne kriterije primernosti ECB, ki veljajo za celotno evroobmočje (Izvajanje denarne politike v euroobmočju, 2006, str. 36-38):

- imeti morajo fiksen, brezpogojni znesek glavnice in kupon, ki ne more povzročiti negativnega denarnega toka³;
- nimajo podrejenih pravic iz glavnice in obresti;
- izpolnjujejo zahteve glede bonitetne ocene, kot jih določajo pravila ECAF;
- so izdani v EGP (centralni banki ali primernem centralnem registru, ki izpolnjuje minimalne standarde);
- so prenosljivi v nematerializirani obliki in poravnani prek PSVP⁴, ki izpolnjuje minimalne standarde;
- kotirajo na reguliranem trgu (MiFID direktiva⁵) ali primernem nereguliranem trgu, ki ga odobri ECB;
- jih izda izdajatelj, ki ima sedež v EGP ali ne-EGP G10 držav⁶;
- so denominirani v evrih.

Čeprav dolžniški instrumenti izpolnjujejo zgoraj navedene kriterije, še ne pomeni, da se bodo na seznam tudi uvrstili, saj se ECB lahko odloči, da določeno premoženje ne sprejme kot zastavo v jamstvo. To lahko stori v dveh primerih:

- Če je zapadlost dolžniškega vrednostnega papirja pred datumom dospelosti operacije monetarne politike.
- Če se izplačilo donosa dolžniškega vrednostnega papirja, ki je bil dan v zastavo v času izvajanja določene operacije monetarne politike, pojavi v obdobju do datuma dospelosti operacije monetarne politike.

³ Izjema velja za vrednostne papirje, zavarovane s premoženjem (kolateralizirane VP).

⁴ Poravnalni sistem vrednostnih papirjev.

⁵ Direktiva 2004/39/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. 4. 2004 o trgih finančnih instrumentih.

⁶ Države G10 zunaj so zdaj ZDA, Kanada, Japonska in Švica.

Tržno finančno premoženje za zavarovanje terjatev je primerno tako za povratne in dokončne transakcije odprtega trga kot za odprto ponudbo mejnega posojanja.

5.1.2 Netržno finančno premoženje

Z izrazom netržno finančno premoženje poimenujemo dve obliki premoženja, bančna posojila in netržne hipotekarne dolžniške instrumente za male investitorje. Liste primernega netržnega finančnega premoženja ECB ne objavlja na svoji spletni strani, prav tako ne objavlja liste primernih dolžnikov oz. garantov.

Bančna posojila so 1. 1. 2007 postala ustrezna oblika zavarovanja terjatev v okviru kreditnih operacij Evrosistema v vseh državah evrskega območja. Med 1. januarjem 2007 in 31. decembrom 2011 bo veljala predhodna ureditev, ki bo vsaki nacionalni centralni banki Evrosistema omogočala, da določi najnižji znesek posojil, ustreznih za zavarovanje terjatev. Prvega januarja 2012 pa bo začela veljati enotna ureditev, ki bo določala skupni najnižji znesek za obseg posojil v znesku 500.000 evrov.

Ker so bančna posojila novost, ki jo je prinesla enotna lista, so morali kriterije primernosti postaviti na novo. Bančna posojila morajo izpolnjevati (Izvajanje denarne politike v euroobmočju, 2006, str. 38-39):

- so dolžniška obveznost primernega dolžnika do nasprotne stranke Evrosistema, ki nima podrejenih pravic in imajo fiksen, brezpogojen znesek glavnice oz. obrestno mero, ki ne more povzročiti negativnega denarnega toka;
- primerni dolžniki so nefinančne družbe, osebe javnega sektorja in mednarodne in nadnacionalne institucije;
- dolžnik oz. garant mora imeti sedež v evroobmočju;
- dolžnik oz. garant izpolnjuje zahteve glede bonitetne ocene, kot jih določajo pravila ECAF;
- minimalni neodplačani znesek v znesku 500.000 evrov za čezmejno rabo (v trenutku mobilizacije)
- pogodbo mora urejati pravo države članice evroobmočja (največ dva prava);
- posojilo mora biti denominirano v evrih.

Da se zagotovi obstoj veljavnega zavarovanja z bančnimi posojili in njihovo realizacijo pri neplačilu nasprotne stranke, mora bančno posojilo izpolnjevati tudi dodatne pravne zahteve (Izvajanje denarne politike v euroobmočju, 2006, str. 39-40):

- verifikacija obstoja bančnega posojila,
- obvestitev dolžnika o vpisu pravice Evrosistema na bančnem posojilu,
- odsotnost omejitve glede bančne tajnosti in zaupnosti, ki se nanašajo na bančna posojila,

- odsotnost omejitev, ki omejujejo mobilizacijo bančnega posojila,
- odsotnost omejitev, ki omejujejo realizacijo bančnega posojila.

Upoštevati pa moramo tudi dejstvo, da se pravne zahteve in način njihovega izpolnjevanja od države do države razlikujejo, saj nacionalne jurisdikcije zgoraj navedenih postavk ne obravnavajo enako.

Druga oblika netržnega finančnega premoženja so netržni hipotekarni dolžniški instrumenti, ki predstavljajo finančno premoženje, ki ni v celoti lastninjeno in za zdaj obsega le irske hipotekarne zadolžnice. To je izid posebne pravne ureditve na Irskem, ki je v drugih državah evroobmočja ni preprosto posnemati. Zato v Evrosistemu menijo, da ni potrebe po širitvi te oblike, ki se uporablja na Irskem, na druge države, saj so v številnih državah hipotekarna stanovanjska posojila že sprejeta kot ustrezno zavarovanje v zavarovani obliki bodisi kot vrednostni papirji, zavarovani s stanovanjsko hipoteko, bodisi kot instrument vrste *Pfandbrief* (trg nemških hipotekarnih obveznic) (Sistem zavarovanj v Eurosystemu: uvrstitev netržnega finančnega premoženja na enotni seznam, 2005).

Netržno finančno premoženje se uporablja kot oblika premoženja, ki je primerna za zavarovanje terjatev pri povratnih transakcijah odprtega trga in pri odprti ponudbi mejnega posojila, izvzeto pa je iz zavarovanja pri dokončnih transakcijah Evrosistema.

Ne glede na izpolnjevanje vseh kriterijev primernosti se tržno in netržno finančno premoženje ne more uporabiti za zavarovanje terjatev, če to premoženje izda ali garantira sama nasprotna stranka ali institucija, s katero je nasprotna stranka tesno povezana.

5.2 Tesne povezave

Finančnega premoženja ne glede na to, ali je tržno ali netržno finančno premoženje in izpolnjuje vse kriterije primernosti, ne moremo uporabiti za zavarovanje terjatev v naslednjih dveh primerih (Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike, 2006):

- je sama izdajatelj/dolžnik ali garant za obveznosti iz primernega finančnega premoženja,
- je izdajatelj institucija, s katero ima nasprotna stranka tesne povezave (20 % delež v posredni ali neposredni lasti).

Tesne povezave pomenijo stanje, ko je nasprotna stranka povezana z izdajateljem dolžniških instrumentov zaradi naslednjega dejstva (Izvajanje denarne politike v euroobmočju, 2006, str. 40):

- nasprotna stranka ima 20 % ali več izdajateljevega kapitala⁷,
- nasprotna stranka, ki je večinska lastnica enega ali več podjetij, ima 20 % ali več izdajateljevega kapitala,
- nasprotna stranka in eno ali več podjetij, katerega večinska kapitalaska lastnica je, imajo v lasti 20 % ali več izdajateljevega kapitala,
- izdajatelj poseduje 20 % ali več kapitala nasprotne stranke,
- izdajatelj, ki je večinski kapitalski lastnik enega ali več podjetij, ima 20 % ali več kapitala nasprotne stranke,
- izdajatelj in eno ali več podjetij, v katerih ima izdajatelj večino kapitala, imajo skupaj v lasti 20 % ali več kapitala nasprotne stranke,
- tretja oseba ima v lasti večino kapitala nasprotne stranke in večino izdajateljevega kapitala, in sicer bodisi neposredno bodisi posredno prek enega ali več podjetij, v katerem ima ta tretja oseba v lasti večino kapitala.

So pa izjeme, ko kljub tesnim povezavam uporabimo finančno premoženje za zavarovanje terjatev (Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike, 2006):

- tesne povezave med nasprotno stranko in javnimi institucijami,
- krite bančne obveznice (UCIT direktiva)
- ali njim podobni dolžniški instrumenti, ki jih varujejo posebna pravna varovala.

5.3 Nasprotne stranke

Pri izvajanju operacij denarne politike ECB sodeluje s poslovnimi bankami, hranilnicami in drugimi finančnimi institucijami (nasprotnimi strankami). Splošna dokumentacija o instrumentih in postopkih denarne politike Evrosistema določa, da morajo nasprotne stranke v operacijah denarne politike Evrosistema izpolnjevati splošna merila primernosti, ki so enaka za celotno evrsko območje. Institucije, ki izpolnjujejo splošna merila primernosti, katerih cilj je omogočiti širokemu krogu institucij dostop do operacij denarne politike Evrosistema, krepijo enako obravnavo institucij na celotnem evroobmočju in zagotoviti, da nasprotne stranke izpolnjujejo operativne zahteve in zahteve varnega poslovanja, lahko dostopajo do odprtih ponudb Evrosistema (mejno deponiranje čez noč, mejno posojanje) in se udeležujejo operacij odprtega trga Evrosistema, ki temeljijo na standardnih avkcijah (operacije glavnega refinanciranja, operacije dolgoročnejšega refinanciranja, strukturne operacije v obliki povratnih transakcij in izdaj dolžniških certifikatov).

Skladno s splošnimi merili primernosti so nasprotne stranke lahko le institucije, ki bodo finančno trdne, podvržene najmanj eni obliki nadzora nacionalnih organov in za katere

⁷ Primer: Banka X ima v lasti 20 % ali več kapitala banke Y. Banka Y ne more uporabiti za zavarovanje terjatev BS obveznice banke X.

velja zahteva po obveznih rezervah v skladu s členom 19.1 Statuta ESCB. Nacionalne centralne banke lahko nasprotnim strankam postavijo še dodatne operativne zahteve, potrebne za nemoteno izvajanje operacije Evrosistema.

Pri operacijah finega uravnavanja Evrosistem izbere le določeno število nasprotnih strank, medtem ko pri dokončnih transakcijah ni omejitev glede kroga nasprotnih strank. Pri valutnih zamenjavah, ki se izvajajo za denarno politiko, morajo biti nasprotne stranke sposobne učinkovito opravljati devizne transakcije velikega obsega v katerih koli tržnih pogojih, izbrani so torej le aktivni udeleženci na deviznem trgu. Krog nasprotnih strank za te operacije je omejen na tiste institucije, ki so v evroobmočju in so izbrane za posege na deviznem trgu.

Glede na navedeno bodo morale banke in hranilnice, ki ne bodo izpolnjevale zahtevanih pogojev, drugače zagotoviti uravnavanje likvidnosti, na primer s sklepanjem dogovorov o financiranju z drugimi bankami.

5.4 Bonitetni okvir evrosistema (ECAF)

Vse kreditne operacije Evrosistema morajo biti po statutu ESCB ustrezno zavarovane. To med drugim pomeni, da morajo izpolnjevati zahtevo po visokih kreditnih standardih.

Že med navajanjem kriterijev primernosti je bil omenjen bonitetni standard pri tržnem in netržnem finančnem premoženju. Zaradi njegove kompleksnosti mu bomo namenili malo več pozornosti.

Bonitetni okvir Evrosistema (v nadaljevanju ECAF) je sklop pravil in metod za preverjanje bonitetnih standardov kot enega izmed meril primernosti finančnega premoženja za zavarovanje terjatev Evrosistema. Začel je veljati 1. januarja 2007 in je bil ključni element pri vzpostavitvi enotne liste primernega finančnega premoženja. Obenem zagotavlja enako obravnavo nasprotnih strank Evrosistema in povečuje celotno preglednost sistema zavarovanj.

ECAF se zaradi različne pravne narave tržnega in netržnega finančnega premoženja in izboljšanja same operativne učinkovitosti razlikuje pri obeh oblikah finančnega premoženja.

Temelji na štirih različnih, vendar enakovrednih bonitetnih virih (Gruntar, Ferjančič, 2006, str. 29):

- zunanje bonitetne institucije (ECAI – external assessment institutions),
- interni bonitetni sistemi nacionalnih centralnih bank (ICAS – national central banks in-house credit assessment systems),

- interni bonitetni sistem nasprotnih stran (IRB – counterparties internal rating-based system),
- bonitetna orodja zunanjih ponudnikov (RT – third-party providers' rating tools).

Vsak bonitetni vir je tvorba več bonitetnih sistemov, ki so enakovredni tako znotraj istega bonitetnega vira kot med različnimi bonitetnimi viri. Vsi viri bonitetnih ocen pa morajo izpolnjevati viru primerna merila ustreznosti, ki zagotavljajo spoštovanje temeljnih načel ECAF (Glavni elementi bonitetnega okvira Evrosistema za netržno finančno premoženje, 2006):

- načelo doslednosti – zagotavlja primerljive rezultate dobljenih bonitetnih ocen kljub velikemu številu različnih bonitetnih sistemov;
- načelo natančnosti – omogoča natančno ocenjevanje kreditnega tveganja izdajateljev instrumentov, dolžnikov, ki jih bodo nasprotne stranke uporabile za zavarovanje terjatev Evrosistema;
- načelo primerljivosti – omogoča vzpostavitev mehanizmov primerjave in spremljanja zanesljivosti ocenjevalnih sistemov.

Bonitetni viri morajo poleg izpolnjevanja meril ustreznosti izpolnjevati tudi druge tehnične zahteve, kot so upoštevanje bonitetnega praga primernosti in upoštevanje postopkov spremljanja zanesljivosti ocenjevanja ter poročanja.

Evrosistem je za določitev minimalnih zahtev glede visokih bonitetnih standardov oz. t. i. bonitetni prag kot referenčno vrednost določil bonitetno oceno enojni A. Enojni A je dolgoročna bonitetna ocena »A – pri agencijah« FitchRatings ter S&P in oceno »A3« pri agenciji Moody's. Bonitetna ocena je izražena z ekvivalentom verjetnosti neplačila dolžnika za prihodnje obveznosti, ki bodo zapadle v enem letu v naprej v višini 0,10 %. Tako postavljena vrednost bonitetnega praga je predmet rednih preverjanj.

Evrosistem bo potem kot ustrezna zavarovanja sprejemal le instrumente oz. posojila tistih kreditotjemalcev, ki bodo izpolnjevali enega od naslednjih dveh kriterijev:

- imeti morajo bonitetno oceno vsaj »enojni A« ene izmed treh največjih zunanjih bonitetnih institucij;
- verjetnost neplačila v enem letu bo manjša ali enaka 0,10 %.

Uresničevanje visokih bonitetnih standardov se razlikuje za tržno in netržno finančno premoženje. Pri trznem finančnem premoženju se zahteva bonitetna ocena ECAI garanta ali izdajatelja, v primeru njene odsotnosti pa se lahko uporabi bonitetna ocena drugega bonitetnega vira oz. sistema. Za netržno finančno premoženje mora nasprotna stranka izbrati enega izmed razpoložljivih in primernih bonitetnih virov oz. sistemov, razen pri izbiri bonitetnega vira ECAI, kjer se lahko uporabijo vsi primerni sistemi zunanjih

bonitetnih institucij. Poseben status pri določanju bonitetnih ocen zajemajo osebe javnega sektorja evroobmočja, tako pri tržnem kot netržnem finančnem premoženju.

Rešitev pa je ECAF poiskal tudi za javni sektor in osebe javnega sektorja brez bonitetne ocene. Osebe javnega sektorja se po posebnem postopku razvrstijo v enega od treh razredov, kot je prikazano v spodnji razpredelnici. Izdajatelji ali garantu uvrščeni v prvi razred, bodo prevzeli bonitetno oceno centralne države, kjer je subjekt ustanovljen. Garantu ali izdajatelji, razvrščeni v drugi razred, bodo prevzeli bonitetno oceno centralne države znižane za eno stopnjo. Izdajatelje ali garante razvrščene v tretji razred se bo obravnavalo kot druge osebe javnega sektorja in ne bodo prevzele nobene bonitetne ocene.

Slika 2: Pripisane bonitetne ocene za izdajatelja, dolžnika ali garantu, ki je enota regionalne ravni države, lokalna oblast ali oseba javnega sektorja brez ECAI bonitetne ocene

	Razvrstitev izdajateljev, dolžnikov ali garantov v skladu s CRD direktivo	Pripisana bonitetna ocena izdajatelju, dolžniku ali garantu
Razred 1	Institucionalne enote regionalne ravni države, lokalne oblasti in osebe javnega sektorja, ki jih pristojni nadzorni organ obravnava na enak način kot centralno državo za namene kapitalskih zahtev	Pripisana bonitetna ocena ECAI, ki velja za centralno državo, kjer je subjekt ustanovljen
Razred 2	Institucionalne enote regionalne ravni države, lokalne oblasti in osebe javnega sektorja, ki jih pristojni nadzorni organ obravnava na enak način kot [kreditne] institucije za namene kapitalskih zahtev	Pripisana bonitetna ocena ECAI ene bonitetne stopnje* nižje, kot velja za centralno državo, kjer je subjekt ustanovljen
Razred 3	Ostale osebe javnega sektorja	Obravnavajo se kot ostali izdajatelji ali dolžniki privatnega sektorja

Vir: Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike, 2006, str. 38.

Visoki bonitetni standardi se v odsotnosti primerne bonitetne ocene ECAI lahko izpolnijo na podlagi jamstva finančno trdnih garantov. Jamstvo mora zadostiti določenim kriterijem (Izvajanje denarne politike evroobmočja, 2006, str. 43):

- Obravnava se kot sprejemljivo, če garant brezpogojno in nepreklicno jamči za obveznosti dolžnika v povezavi s plačilom glavnice, obresti in vseh drugih zneskov, ki se morajo na podlagi bančnega posojila plačati njihovimi imetnikom, dokler niso v celoti poravnane. V zvezi s tem ni nujno, da se jamstvo, ki velja za primerno, nanaša na določeno bančno posojilo, ampak lahko velja le za dolžnika pod pogojem, da zajema tudi to bančno posojilo.
- Plačati se mora na prvi poziv (neodvisno od osnovnega bančnega posojila). Obveznosti garantu iz jamstva se morajo obravnavati vsaj enako in sorazmerno z vsemi drugimi nezavarovanimi obveznostmi garantu.
- Urejati ga mora zakonodaja države članice EU in mora biti zakonsko veljavno, zavezujoče in izvršljivo do garantu.

- Pravno ureditev v zvezi s pravno veljavnostjo, zavezujočim učinkom in izvršljivostjo jamstva je treba predložiti v takšni obliki in vsebini, ki je sprejemljiva za Evrosistem, preden se premoženje, na katerega se jamstvo nanaša, lahko obravnava kot primerno. Pravna potrditev mora tudi navesti, da jamstvo ni osebno in izvršljivo samo za upnika bančnega posojila. Če je garant ustanovljen v okviru jurisdikcije, ki ni tista, ki ureja jamstvo, mora pravna potrditev potrditi tudi to, da je jamstvo veljavno in izvršljivo na podlagi zakonodaje, ki ureja ustanovitev garanta. Pravno potrditev je treba predložiti v predogled nacionalni centralni banki pod jurisdikcijo prava, ki ureja bančno posojilo. Pravna potrditev ni potreba za jamstva, ki jih izdajo osebe javnega prava, upravičene do obračunavanja davkov.

6 NOVI SISTEM ZAVAROVANJA TERJATEV BANKE SLOVENIJE

Banka Slovenije je s prevzemom evra vstopila v Evrosistem in tako prevzela instrumente denarne politike Evrosistema in sistem zavarovanja terjatev, kar določa že Zakon o Banki Slovenije. Prešla je na enotno listo in uporabo finančnega premoženja čez meje.

Banka Slovenije za vsa posojila, ki jih odobri bankam, zahteva zavarovanja. Do vstopa Slovenije v evroobmočje je bil vsak kreditni posel z Banko Slovenije zavarovan s posebej določenim finančnim premoženjem. Za zavarovanje terjatev je Banka Slovenije zahtevala 110-odstotno kritje (Letno poročilo BS za leto 2006, 2007, str. 41). Terjatve Banke Slovenije so bile največkrat zavarovane z izjavami bank o zastavi blagajniških zapisov predvsem v tujem denarju, brez resničnega razpolaganja s terjatvijo. Podlaga za zavarovanje terjatev Banke Slovenije iz instrumentov denarne politike (poleg preostalih vrednostnih papirjev z bonitetno oceno najmanj AA) so bili predvsem blagajniški zapisi in dolgoročni depoziti, ki so jih banke prenesle na račun vrednostnih papirjev za zavarovanje (v nadaljevanju RVPZ). Vzrok, da za zavarovanje niso uporabile drugih papirjev, se je skrival predvsem v tem, da so imele banke na voljo velik obseg blagajniških zapisov in dolgoročnega depozita pri Banki Slovenije in da je bila uporaba teh instrumentov preprostejša in ni zahtevala dodatnih stroškov transakcij.

Za zavarovanje obveznosti bank po instrumentih denarne politike so bili sposobni le prosti blagajniški zapisi, ki so bili na RVPZ. V okviru teh je banka lahko zastavila posamezne lote BZ iz več različnih evidenčnih števil po lastni presoji. Pri tem je morala banka upoštevati pogoje zastave, zamenjave in sproščanja BZ, ki so bili določeni v ponudbah instrumentov denarne politike.

Banka Slovenije je 1. 7. 2006 prešla na nov avtomatiziran sistem zavarovanja terjatev, ki je že upošteval osnovne značilnosti zavarovanja terjatev Evrosistema, dopuščal pa je določene slovenske posebnosti. Pomembni spremembi, ki ju je prinesel nov sistem zavarovanja, sta uvedba liste in sklada finančnega premoženja.

Sistem zavarovanja terjatev, ki ga je prinesel vstop v Evrosistem, je v primerjavi z dosedanjim zahtevnejši in prinaša tako vsebinske kot tehnične novosti. Obenem je tovrstni sistem pomenil vzpostavitev prvega takega sistema v Sloveniji, kjer se finančno premoženje upravlja vsak dan.

6.1 Sklad finančnega premoženja

»Sklad finančnega premoženja je skupna vrednost finančnega premoženja, ki ga je nasprotna stranka namenila za zavarovanje terjatev iz naslova izvajanja denarne politike in zavarovanja posojila čez dan« (Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike, 2006).

Sklad so morale oblikovati banke, ki želijo izkoristiti instrumentarij denarne politike in posojilo za čez dan. Zato je Banka Slovenije vzpostavila register, ki je centralizirana baza podatkov in kjer se vodi finančno premoženje bank, ki so oblikovale sklad finančnega premoženja. Maksimalna pravica se lahko vpisuje le na finančnem premoženju, ki se vodi v registru.

Sklad finančnega premoženja je torej evidenca primernega finančnega premoženja pri Banki Slovenije, na katerem je vzpostavljena maksimalna zastavna pravica v korist Banke Slovenije. V sklad finančnega premoženja se uvršča le tisto finančno premoženje, ki izpolnjuje kriterije primernosti.

Hkrati z uporabo sklada finančnega premoženja je Banka Slovenija, zato da bi banke lahko oblikovale svoj sklad finančnega premoženja in tako uporabljale instrumentarij centralne banke, prešla na uporabo liste primernega finančnega premoženja, ki jo je na svoji spletni strani objavljala vsak dan.

Lista primernega finančnega premoženja predstavlja seznam finančnega premoženja, ki ga lahko nasprotna stranke uporabijo za zavarovanje terjatev. Finančno premoženje, ki je v skladu finančnega premoženja pri Banki Slovenije, ni pa uvrščeno na omenjeno listo, mora izpolnjevati kriterije primernosti. Če finančno premoženje ne izpolnjuje več kriterijev ustreznosti, je treba to premoženje izločiti iz sklada.

Do prevzema evra je listo primernega finančnega premoženja določala Banka Slovenije in z njo natančno specificirala seznam vsega finančnega premoženja, ki je primerno za zavarovanje terjatev. Lista je bila nekoliko razširjena, saj se je nanjo uvrščalo premoženje, ki je izpolnjevalo kriterije iz Sklepa o splošnih pravilih pri sklepanju poslov, s katerimi je Banka Slovenije izvajala denarno politiko in politiko deviznega tečaja:

- Finančno premoženje Banke Slovenije
 - Dolgoročni depoziti pri Banki Slovenije
 - Tolarski blagajniški zapisi Banke Slovenije
 - Blagajniški zapisi Banke Slovenije v tujem denarju

- Dolžniški vrednostni papirji preostalih izdajateljev (vrednostni papirji izdani v Klirinško depotni družbi – KDD), ki izpolnjujejo bonitetno oceno izdajatelja ali garanta v višini A– oz. A3:
 - Zakladne menice Republike Slovenije
 - Obveznice Republike Slovenije
 - Obveznice DARSA (državna garancija)
 - Obveznice NLB in NKBM.

Ob vstopu Slovenije v Evrosistem oziroma 1. 1. 2007 se je uporaba finančnega premoženja razširila na bančna posojila in tuje finančno premoženje, z liste pa so se umaknili blagajniški zapisi in depoziti, ki jih je izdajala Banka Slovenije. Banke so morale biti pozorne, da so si ob prehodu v leto 2007 zagotovile dovolj primerne finančne premoženja glede na njihove potrebe.

Primerno finančno premoženje Banke Slovenije po novem sistemu sestavljata tržno in netržno finančno premoženje (Uporabniški priročnik za uporabo finančnega premoženja za zavarovanje terjatev BS, 2006):

- domače tržno finančno premoženje, ki vključuje primerno tržno finančno premoženje, ki je izdano v Republiki Sloveniji v KDD,
- primerno čezmejno tržno finančno premoženje, ki vključuje primerno tržno finančno premoženje, ki ni izdano v Republiki Sloveniji,
- primerno domače netržno finančno premoženje, ki ga tvorijo bančna posojila, ki se vodijo v Republiki Sloveniji v registru bančnih posojil pri BS,
- primerno čezmejno netržno finančno premoženje, ki vključuje bančna posojila, ki se ne vodijo v RS in
- netržni hipotekarni dolžniški instrumenti.

Tržno premoženje je vsak dan objavljeno na spletni strani ECB in gre za primerne dolžniške vrednostne papirje, izdane v državah, ki so vključene v Evrosistem in nekaterih držav iz skupine G-10. Med netržno premoženje štejemo domača in tuja bančna posojila, katerih kakovost in primernost se ocenjuje z Bonitetnim okvirjem Evrosistema (ECAAF).

6.2 Način zavarovanja terjatev

Nacionalne centralne banke uporabljajo dve različni metodi zavarovanja terjatev, in sicer prenos lastništva finančnega premoženja in zastavo, kjer premoženje ostane v rokah originalnega lastnika. Glede načina zagotavljanja in vodenja premoženja sta se pri zastavi uveljavili dve tehniki zavarovanja, in sicer sistem označevanja premoženja (ang. *earmarking*), pri katerem gre za uporabo točno določenega premoženja za zavarovanje točno določene obveznosti, in sistem košarice (ang. *pooling*), kjer se oblikuje sklad premoženja. S zadnjim se posamezni kreditni posel zavaruje z ustreznim delom nabora

finančnega premoženja iz sklada. Ta sistem je fleksibilnejši in banki omogoča lažje upravljanje portfelja, v posameznih državah pa zahteva posebno pravno podlago in spremembo nacionalne zakonodaje. Odločitev glede načina zavarovanja je v rokah NCB.

Prednost tehnike *pool* se kaže v tem, da se sklad premoženja oblikuje vnaprej pred resnično sklenitvijo poslov. Kar pomeni, da ne potrebujemo zavarovanja vzpostavljati in odpravljati ob vsaki sklenitvi in prenehanju zavarovanega posla. Prednost tehnike se kaže tudi v hitrejšem sklepanju in realizaciji poslov, saj je zavarovanje pripravljeno že vnaprej, kar je prednost predvsem pri čezmejnem zavarovanju prek Modela korespondenčnega centralnega bančništva. Vse to precej poceni in olajša zagotavljanje premoženja za zavarovanje (Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o finančnih zavarovanjih, 2006).

Tabela 1: Prednosti tehnik zavarovanja

POOLING	EARMARKING
(+) Manjše število prenosov papirjev	(+) Takojšnja identifikacija VP uporabljenega za zavarovanje
(+) Fleksibilnejše upravljanje z VP v POOL	(+) Bankam ni treba ločevati med VP za POOL in VP za trgovanje
(+) Manjše število pozivov h kritju	
(+) Možnosti združevanja VP iz različnih virov v skupen POOL	
(+) Hitrejše odobranje posojil	
(+) Bankam ni treba ločevati med VP za POOL in VP za trgovanje	
(+) Možnost zamenjave uporabljenih VP	

Vir: Nov sistem zavarovanja kreditnih operacij Banke Slovenije, 2005.

Med starimi državami članicami je splošno uporabljena metoda za zavarovanje poslov, ki se sklepajo na finančnih trgih, metoda sklada finančnega premoženja. To metodo uporabljajo za zavarovanje obveznosti iz sklenjenih lastnih poslov in pri podpori Modela korespondenčnega centralnega bančništva.

Banka Slovenije je vse do vključitve v Evrosistem za zavarovanje terjatev uporablja zastavo s tehniko označevanja (ang. *earmarking*). Z vzpostavitvijo novega sistema upravljanja z zavarovanjem pa je prešla na uporabo zastave s tehniko sklada finančnega premoženja (ang. *pooling*).

S prehodom na sklad finančnega premoženja je Banka Slovenije spremenila način zavarovanja kreditnih poslov, saj posamezni kreditni posel ni več vezan na točno določeno finančno premoženje, temveč na sklad finančnega premoženja. To pomeni, da je likvidnostno tveganje omejevano tako, da se pred odobritvijo zahtevka za črpanje posojila

avtomatsko preveri vrednost prostega finančnega premoženja banke za zavarovanje posojila.

7 UPRAVLJANJE S TRŽNIM FINANČNIM PREMOŽENJEM

7.1 Pogoji uvrstitve tržnega finančnega premoženja v sklad

Na podlagi uporabniškega priročnika za uporabo finančnega premoženja za zavarovanje terjatev Banke Slovenije veljajo naslednji pogoji za uvrstitev vrednostnih papirjev izdanih v KDD v sklad in mogoča vključenost v skladu:

Tabela 2: Pogoji uvrstitve VP v sklad finančnega premoženja

	Postopek uvrstitve v sklad fin. premoženja – pošiljamo naknadno zahtevek na že izdanih	Uvrstitev v sklad fin. premoženja – nova izdaja – nova ponudba	Vključenost v sklad možna do	Izključenost fin premoženja iz sklada – poslan zahtevek za izbris maksimalne zastavne pravice	Vrednotenje v skladu v primeru unovčenja	Fin premoženje je izločeno iz liste ali pa je ugotovljen obstoj tesne povezave	Osnova za vrednotenje
Dolžniški vrednostni papirji (vrednostni papirji izdani v KDD)	Naslednji delovni dan po vpisu zastavne pravice	Naslednji delovni dan po izdaji oz. vplačilu	Do vključno zadnjega dne pred dospeljta	BS na vrednostnih papirjih v CRVP izbriše zastavno pravico in izloči premoženje iz sklada še isti dan, vrednost sklada finančnega premoženja nasprotne stranke se zmanjša takoj ob izločitvi premoženja iz sklada	Po ceni nič se vrednoti od vključno dneva dospelosti dalje	Takoj se ga vrednoti po ceni nič	Tržna vrednost

Vir: Uporabniški priročnik za uporabo finančnega premoženja za zavarovanje terjatev Banke Slovenije, 2006; lastni prikaz.

Nasprotna stranka sama ali prek registrskega člana KDD zagotovi, da se na primerne vrednostne papirje v Centralnem registru vrednostnih papirjev (CRVP) vpiše maksimalna zastavna pravica. Če je ta pravilno vpisana, se vrednostni papir doda v sklad finančnega premoženja nasprotne stranke. Vrednost sklada se poveča naslednji delovni dan po vpisu zastavne pravice. V izjemnih primerih lahko Banka Slovenije finančno premoženje uvrsti v sklad že na dan prejema zahtevka v Banki Slovenije oz. že na dan vpisa maksimalne zastavne pravice v CRVP, vendar se mora nasprotna stranka z Banko Slovenije o tem predhodno dogovoriti.

Banka Slovenije na vrednostnih papirjih v CRVP izbriše zastavno pravico in jih izloči iz sklada finančnega premoženja še isti dan. Vrednost sklada finančnega premoženja nasprotne stranke se zmanjša takoj ob izločitvi vrednostnih papirjev iz sklada.

7.2 Vrednotenje finančnega premoženja

Z uvrstitvijo premoženja v sklad je vzpostavljena maksimalna zastavna pravica v korist Banke Slovenije. Ta po pravilih vrednotenja dnevno vrednoti finančno premoženje, ki ga vodi v skladu in o njegovi vrednosti vsak dan obvešča nasprotno stranko. Pri izrednih dogodkih (npr. obstoja tesnih povezav) pa ima pravico, da vrednoti sklad finančnega premoženja tudi pogosteje.

Finančno premoženje Banke Slovenije se vrednoti po tržni vrednosti. Osnova za vrednotenje vrednostnih papirjev v KDD so tržne cene preteklega delovnega dne. Za vsak vrednostni papir Evrosistem določi primeren trg, iz katerega se jemljejo tržne cene za dnevno vrednotenje. Finančno premoženje, za katerega je bila ugotovljena tesna povezava, se vrednoti po ceni nič.

Vrednost premoženja v skladu mora biti enaka ali večja od vsote terjatev Banke Slovenije do posamezne nasprotne stranke. Če vsota terjatev Banke Slovenije do posamezne nasprotne stranke presega vrednost njenega sklada finančnega premoženja, zmanjšanega za uporabljene ukrepe za obvladovanje tveganj, ji Banka Slovenije pošlje poziv, da takoj poveča sklad finančnega premoženja. Razlika med vrednostjo sklada finančnega premoženja posamezne nasprotne stranke in vsoto terjatev Banke Slovenije do te stranke predstavlja prosto finančno premoženje nasprotne stranke.

Pri vrednotenju finančnega premoženja se upoštevajo odbitki. Banka Slovenije lahko poleg tega uporabi tudi določene ukrepe za obvladovanje tveganj (začetno kritje, limiti). Nasprotna stranka mora torej ves čas zagotavljati, da je vrednost sklada enaka ali večja od vsote terjatev Banke Slovenije do nje.

7.3 Ukrepi za obvladovanje tveganj

Banka Slovenije se z ukrepi za obvladovanje tveganj, upoštevajoč likvidnost premoženja in čas do dospelja, zavaruje pred tveganjem finančne izgube v primeru unovčenja finančnega premoženja, ki se vodi v skladu finančnega premoženja zaradi neizpolnitve obveznosti nasprotne stranke. Obenem ti ukrepi omogočajo nasprotnim strankam, da učinkovito uporabljajo ustrezno premoženje in jih varujejo pred zlorabami.

Skladno z zahtevami Evrosistema Banka Slovenije kot ukrepa za obvladovanje tveganj uporablja vrednotenje po tržnih cenah in odbitke pri vrednotenju.

- *Odbitki pri vrednotenju*

Odbitki pri vrednotenju predstavljajo odstotke, za katere se zmanjšajo vrednosti finančnega premoženja. Višina odbitka je odvisna od ročnosti in kuponske sestave instrumenta.

- *Giblivo kritje* (dnevno vrednotenje po tržnih cenah)

Za finančno premoženje, ki se uporablja za zavarovanje terjatev pri povratnih transakcijah za povečanje likvidnosti, se uporablja dnevno vrednotenje po tržnih cenah. To pomeni, da mora Banka Slovenije, kadar pade vrednost finančnega premoženja za zavarovanje terjatev pod določeno mejo, zagotoviti dodatno finančno premoženje ali denarna sredstva (tj. poziv h kritju). Drugače, če vrednost finančnega premoženja za zavarovanje terjatev presega določeno mejo, pa lahko nasprotna stranke umaknejo presežno finančno premoženje ali denarna sredstva.

Evrosistemu so za obvladovanje tveganj na voljo še drugi ukrepi:

- začetno kritje,
- omejitve v zvezi z izdajateljem, dolžnikom ali garantom,
- dodatne garancije in
- izločitve.

Pri vrednotenju finančnega premoženja se odbitki določijo glede na vrsto finančnega premoženja za zavarovanje, ki ga ponuja nasprotna stran. Finančno premoženje se na podlagi klasifikacije izdajatelja in vrste finančnega premoženja razporedi v eno izmed štirih kategorij padajoče likvidnosti, za vsako kategorijo pa je določena stopnja odbitka.

Tabela 3: Likvidnostne kategorije za primerno finančno premoženje¹

<i>Kategorija I</i>	<i>Kategorija II</i>	<i>Kategorija III</i>	<i>Kategorija IV</i>
Dolžniški instrumenti enot centralne ravni države	Dolžniški instrumenti enot lokalne in regionalne ravni države	Dolžniški instrumenti v obliki navadnih obveznic <i>Pfandbriefe</i>	Kolateralizirani vrednostni papirji ²
Dolžniški instrumenti, ki jih izdajajo centralne banke	Dolžniški instrumenti v obliki obveznic ³ <i>Jumbo Pfandbriefe</i>	Dolžniški instrumenti kreditnih institucij	
	Dolžniški instrumenti agencij	Dolžniški instrumenti, ki jih izdajo podjetja in drugi izdajatelji	
	Nadnacionalni dolžniški instrumenti	Dolžniški instrumenti, ki jih izdajo podjetja in drugi izdajatelji	

¹V splošnem določa likvidnostno kategorijo klasifikacija izdajatelja. Ne glede na klasifikacijo izdajatelja so vsi kolateralizirani vrednostni papirji vključeni v kategorijo IV in vsi dolžniški instrumenti v obliki *Jumbo Pfandbriefe* obveznic vključeni v kategorijo II, v nasprotju z drugimi dolžniškimi instrumenti, ki jih izdajo kreditne institucije, ki so vključeni v kategorijo III.

²Kolateralizirani vrednostni papirji se uvrščajo v likvidnostno kategorijo IV ne glede na klasifikacijo izdajatelja.

³Med *Jumbo Pfandbriefe* obveznice se uvrščajo samo instrumenti z obsegom izdaje vsaj 500 milijonov evrov, za katere vsaj dva vzdrževalca likvidnosti trga redno ponujata nakupne in prodajne kotacije.

Vir: Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike, 2006, str. 42.

Odbitki se uporabljajo tako, da se odšteje določen odstotek od tržne vrednosti finančnega premoženja za zavarovanje terjatev.

Tabela 4: Stopnja odbitka pri vrednotenju (v odstotkih)

Preostanek	<i>Likvidnostna kategorija</i>							
	Kategorija I		Kategorija II		Kategorija III		Kategorija IV	
dospelost (leta)	fiksen kupon	brezkuponska	fiksen kupon	brezkuponska	fiksen kupon	brezkuponska	fiksen kupon	brezkuponska
0–1	0,5	0,5	1	1	1,5	1,5	2	2
1–3	1,5	1,5	2,5	2,5	3	3	3,5	3,5
3–5	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6
5–7	3	3,5	4,5	5	5,5	6	6,5	7
7–10	4	4,5	5,5	6,5	6,5	8	8	10
>10	5,5	8,5	7,5	12	9	15	12	18

Vir: Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike, 2006, str. 43.

7.4 Izplačilo donosov iz finančnega premoženja

Banka Slovenije je edini upravičenec do donosov iz finančnega premoženja (glavnica in obresti), na katerem je vzpostavljena maksimalna zastavna pravica v njeno korist. Ob izplačilu donosov preveri, kakšna je vrednost sklada po izplačilu obresti oziroma glavnice nasprotni stranki. Če vrednost sklada finančnega premoženja presega vsoto terjatev, Banka Slovenije še isti dan nasprotni stranki posreduje donose iz finančnega premoženja. Če vrednost sklada finančnega premoženja pade pod vsoto terjatev, Banka Slovenije izvede poziv za povečanje sklada (poziv h kritju). Banka Slovenije ne izplača glavnice in obresti nasprotni stranki, vse dokler ta ne poveča sklada finančnega premoženja toliko, da je vrednost sklada enaka najmanj vsoti terjatev Banke Slovenije do nasprotne stranke.

Poziv h kritju = vsota terjatev BS do nasprotne stranke – vrednost sklada finančnega premoženja te stranke

Če nasprotna stranka do Banke Slovenije ne izpolni obveznosti, ki so zavarovane s primernim finančnim premoženjem vključenim v sklad finančnega premoženja, se banka lahko takoj poplača ali s prodajo ali s prilastitvijo finančnega premoženja, ki se vodi v skladu finančnega premoženja.

7.5 Črpanje kreditnih poslov

Da lahko nasprotne stranke dostopajo do kreditnih poslov za povečanje likvidnosti, je zadostna količina primerne finančnega premoženja za zavarovanje terjatev pri Banki Slovenije. Nasprotna stranka mora najpozneje ob posredovanju zahteve za odobritev kreditnega posla npr. mejnega posojila zagotoviti zavarovanje svoje obveznosti v skladu finančnega premoženja pri Banki Slovenije.

Banka Slovenije pred odobritvijo zahteve za črpanje mejnega posojila preveri, če ima posojilojemalka v skladu finančnega premoženja pri Banki Slovenije dovolj prostega

finančnega premoženja. Če je prostega finančnega premoženja dovolj, Banka Slovenije odobri zahtevek za mejno posojilo, obenem pa poveča vsoto terjatev do posojilojemalke. Pri vračilu mejnega posla ji vsoto terjatev zmanjša.

Kadar je vsota terjatev do posojilojemalke večja od vrednosti sklada finančnega premoženja, Banka Slovenije zavrne zahtevek za mejno posojilo in banko o tem tudi obvesti ter jo pozove h kritju. Banka Slovenije redno preverja vsoto terjatev do posojilojemalke z vrednostjo prostega finančnega premoženja v skladu pri Banki Slovenije.

8 BANČNA POSOJILA

Bančna posojila za zavarovanje terjatev uporabljajo že štiri države Evrosistema (Avstrija, Španija, Nemčija in Francija), 1.1.2007 pa so, kot že omenjeno, postala primerna za zavarovanje terjatev Evrosistema v vseh državah evrskega območja, torej tudi v Sloveniji.

Za uporabo bančnih posojil je Banka Slovenije vzpostavila register bančnih posojil, kjer se vpisujejo podatki o posojilih, ki se lahko uporabljajo za zavarovanje terjatev v korist Evrosistema. Banka Slovenije bo posojilo vpisala v register na podlagi zahteve posojilodajalca.

Bančno posojilo mora izpolnjevati kriterije ECB (Gruntar, Ferjančič, 2006, str. 10):

- neodplačana vrednost glavnice v znesku najmanj 2 milijona evrov,
- soglasje dolžnika iz posojilne pogodbe, da se podatki posojilne pogodbe lahko razkrijejo Evrosistemu,
- odsotnost omejitev glede razpolaganja s terjatvijo po posojilni pogodbi (npr. prepoved cesije ali prepoved zastave),
- odsotnost omejitev glede podrejenosti.

Bančno posojilo vpisano v registru pri Banki Slovenije dobi enolično identifikacijsko številko. V register se vpisujejo le bančna posojila, ki izpolnjujejo kriterije primernosti za vpis. Bančno posojilo, ki je že vpisano v register, banka uvrsti v sklad finančnega premoženja pri Banki Slovenije tako, da na bančnem posojilu zagotovi vpis maksimalne zastavne pravice v korist Banke Slovenije. Ob vpisu zastavne pravice Banka Slovenije ugotavlja tudi primernost bančnega posojila.

Skupno vrednost bančnih posojil vključenih v sklad finančnega premoženja bo Banka Slovenija po posameznih bankah dnevno vrednotila in jih o tem tudi obveščala. Pri vrednotenju bančnih posojil bo uporabljala metodo neodplačane vrednosti posojila. Vrednost posojila bo znižala za odbitke pri vrednotenju v razponu od 7 % do 41 %. Banka

bo morala Banko Slovenije sproti obveščati o vseh spremembah na bančnem posojilu, vključno z vsakokratnim znižanjem neodplačane vrednosti posojila.

Tudi pri bančnih posojilih velja pravilo tesnih povezav. Banka posojilodajalka bančnega posojila ne sme uporabljati za zavarovanje terjatev Evrosistema, če obstaja tesna povezava med njo in dolžnikom.

9 SISTEM RABE ČEZMEJNEGA PREMOŽENJA ZA ZAVAROVANJE KREDITNIH OPERACIJ BANKE SLOVENIJE

Vsako finančno premoženje z liste lahko katera koli nasprotna stranka Evrosistema uporabi za zavarovanje terjatev iz instrumentov denarne politike in posojila za čez dan. Za uporabo premoženja čez mejo se največ uporablja korespondenčni centralnobančni model (v nadaljevanju: CCBM model). Cilj omenjenega modela je zagotoviti, da je celotno finančno premoženje, ki je primerno za zavarovanje kreditnih operacij Evrosistema ali za pridobivanje likvidnosti v sistemu TARGET⁸, na voljo kreditnim institucijam posojilodajalkam ne glede na to, kje v območju evra sta finančno premoženje ali kreditna institucija (CCBM, 2006). CCBM je glavni instrument za čezmejno zavarovanje kreditnih operacij že od začetka ustanovitve ekonomske in monetarne unije leta 1999 in predstavlja srednjeročno rešitev za čezmejno uporabo premoženja. Prav tako je na voljo nasprotnim strankam držav, ki niso uvedle evra kot svoje valute, Bank of England, Danmarks Nationalbank in Sveriges Riksbank.

Uporaba CCBM ni mogoča pred prevzemom evra. Izjema velja le za stare države članice EU, ki niso zavezane k prevzemu (Danska, Švedska, Velika Britanija), so pa udeleženske TARGET. Te države imajo na podlagi sklenitve posebnega multilateralnega sporazuma poseben status, ki jim omogoča uporabo CCBM, in sicer le za zavarovanje zagotavljanja likvidnosti v evrih v okviru sistema TARGET ne pa tudi monetarnih transakcij.

Za zavarovanje kreditnih operacij se uporablja še drug mehanizem, in sicer povezave med sistemi poravnave vrednostnih papirjev, ki je ustrezna alternativa CCBM. CCBM je možnost, ki jo ponuja Evrosistem, medtem ko so ustrezne povezave tržno utemeljene rešitve.

Banka Slovenije je morala z vstopom v Evrosistem vzpostaviti tehnično podporo izvajanju čezmejnega premoženja. Zdaj imamo na voljo za čezmejno zavarovanje terjatev le CCBM, saj Centralna klirniško depotna družba – KDD še nima vzpostavljenih povezav s tujimi sistemi poravnave vrednostnih papirjev (Čezmejno uporaba finančnega premoženja, 2006).

Banka Slovenije po pravilih CCBM slovenskim bankam omogoča uporabo finančnega premoženja, ki je izdano v tujini. V tem primeru se poveže s tujo nacionalno centralno

⁸ Traus-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer

banko, ki je to premoženje uvrstila na listo primernega premoženja. Zadnja bo za Banko Slovenije opravljala storitve, ki so potrebne za upravljanje tega premoženja, ta pa bo tuje finančno premoženje vključila v sklad primernega finančnega premoženja pri Banki Slovenije.

Banka Slovenije nastopa v okviru CCMB v dveh vlogah, in sicer v vlogi domače centralne banke (Home central bank – HCB), ko želi domača nasprotna stranka zavarovati terjatev do Banke Slovenije z uporabo tujega finančnega premoženja, izdanega in knjiženega v tujih primernih poravnalnih sistemih. Za tuje nacionalne centralne banke pa nastopa v vlogi lokalnega skrbnika tj. korespondenčna centralna banka (Correspondent central bank – CCB), za katere izvaja transakcije z vrednostnimi papirji v KDD.

Vse nacionalne centralne banke vodijo račune vrednostnih papirjev druga za drugo, da bi se omogočila čezmejna uporaba primernega finančnega premoženja. Lokalna centralna banka tako hrani premoženje v imenu centralne banke, ki je odobrila posojilo (domača centralna banka), in nastopa kot korespondenčna centralna banka.

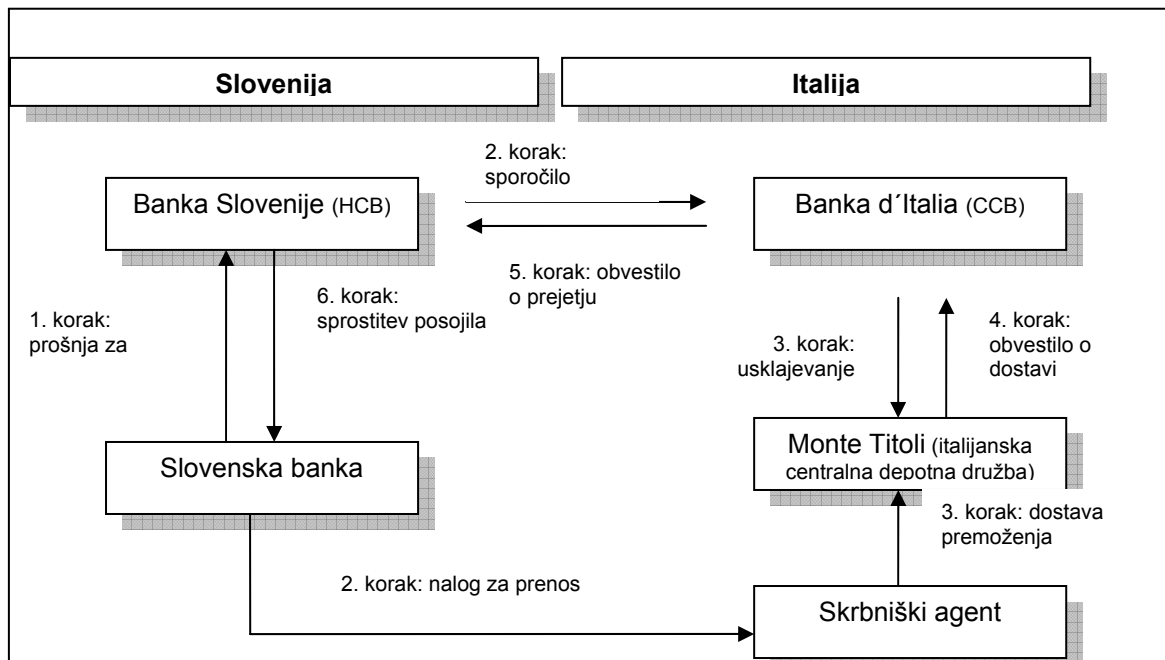
Njena naloga je obveščati domačo centralno banko o dostavi, ustreznosti primernega finančnega premoženja in njegovi vrednosti, medtem ko mora domača centralna banka te informacije obdelati, izvesti postopek vrednotenja in zagotoviti ustrezna denarna sredstva. Kreditne operacije se ne odobri, dokler se domača centralna banka ne prepriča, da so vrednostni papirji nasprotne stranke primerni in so res prišli v roke korespondenčne centralne banke.

Za finančno premoženje, izdano v Sloveniji, Banka Slovenije sicer uporablja metodo zastave na tem premoženju, načeloma pa mora pri uporabi finančnega premoženja, izdanega v tujini, omogočiti uporabo obeh metod zavarovanja, zastave in prenosa lastništva. Nacionalna centralna banka države, iz katere premoženje se uporablja za zavarovanje, ima pravico odsvetovati katero od metod zavarovanja zaradi pravno bolj komplicirane ali pravno manj varne ureditve te metode.

Po pravilih upravljanja sklada finančnega premoženja pri Banki Slovenije, bo zadnja bankam sporočala vrednost sklada skupaj s podatki o vrednosti tujega finančnega premoženja. Podobno kot za domače vrednostne papirje bo Banka Slovenije opravljala storitve v zvezi z izplačili donosov iz finančnega premoženja tudi ta tuje vrednostne papirje. Pri tem bo banke, ki imajo v skladu finančnega premoženja tuje vrednostne papirje s korporativno akcijo (npr. izplačilo obresti in glavnice) dva dni pred izvedbo korporativne akcije o tem obvestila, morebitne denarne tokove pa izplačala na dan zapadlosti oziroma takoj, ko jih bo prejela od tuje NCB.

V nadaljevanju predstavljamo diagram, ki prikazuje primer, ko želi slovenska banka pridobiti posojilo pri Banki Slovenije, ob predpostavki, da je njeno ustrezno finančno premoženje v sosednji državi članici Italiji.

Slika 3: CCMB model

Vir: Korespondenčni centralno bančni model, 2006.

Uporaba modela CCBM temelji na internih sporazumih, da so pogoji za zavarovanje vedno določeni znotraj države, kjer se zavarovanje izvaja. Po teh sporazumih se vsaka nacionalna centralna banka zaveže, da bo delovala kot lokalni agent za drugo nacionalno centralno banko in ECB. Sporazum tudi določa obveznosti in pravice domače in korespondenčne centralne banke.

Nasprotnim strankam je model CCBM vsak dan na voljo med 9. in 16. uro po srednjeevropskem času. Če nasprotna stranka potrebuje dostavo premoženja za čezmejno zavarovanje terjatev po 16. uri, mora to izročiti pred tem časom. ECB lahko v izjemnih okoliščinah ali kadar je to zahtevano za namene izvajanja denarne politike podaljša čas delovanja CCBM do 18. ure oz. do zaprtja sistema TARGET.

Nasprotne stranke čezmejnega zavarovanja plačujejo stroške uporabe CCBM, in sicer za vsako dostavo finančnega premoženja domači centralni banki po CCBM morajo plačati 30 evrov transakcijske provizije. Prav tako se jim zaračunavajo stroški skrbništva v letni višini 0,0069 % nominalne vrednosti premoženja v skrbništvu. Domače centralne banke na mesec zaračunavajo provizije za pokritje stroškov korespondenčne centralne banke, ki pa ne vključujejo davkov. Prav tako imajo pravico zaračunavati lokalno provizijo.

10 TEHNOLOŠKO PROCESNI VIDIK IZPELJAVE V ENI IZMED POSLOVALNIC

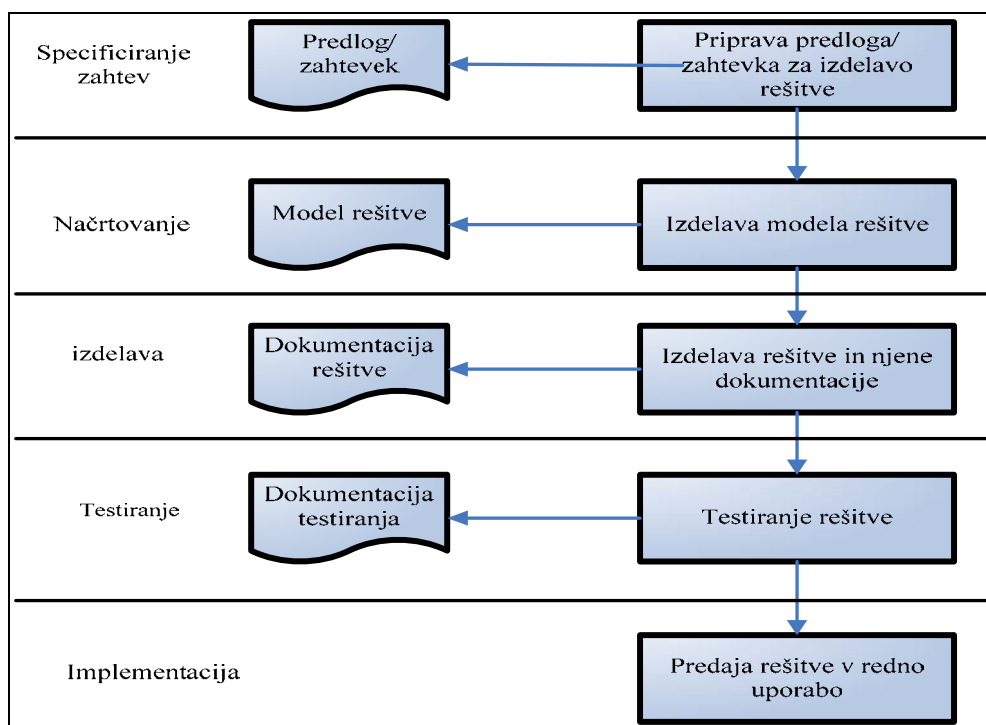
V zadnji točki bomo poskušala predstaviti procesni vidik vzpostavitve podpore za spremljanje in uporabo primernega finančnega premoženja kot instrumenta zavarovanja terjatev Banke Slovenije, ki bi banki X (poslovalnici) olajšal spremljavo sklada finančnega premoženja.

Ker banke posegajo po instrumentariju Banke Slovenije in so se z vstopom v Evrosistem začele udeleževati tudi avkcij pri ECB, je zanje koristno da imajo natančno evidenco primernega, prostega finančnega premoženja in da imajo vsak dan na voljo tržno vrednost sklada. Prav zaradi tega je pomembno, da je spremljava aplikativno podprta, saj je nemogoče izvajati tekoče evidentiranje finančnega premoženja v vseh evidencah in istočasno zagotoviti izvajanje vseh dodatnih ročnih kontrol. Treba je razviti učinkovito, a obenem kompleksno tehnološko podporo, ki bo omogočala učinkovito in varnejšo spremljavo finančnega premoženja.

Razvoj tehnološke podpore – računalniške rešitve (aplikacije), ki bi uporabnikom ponujala celovito podporo poslovnim procesom, je zapleten in dolgotrajen postopek. Pri razvojnem projektu so nujno potrebni ljudje, tehnologija in proces. Razumljivo je, da so za ustvarjanje produktov enako pomembni ljudje in tehnologija. Če k temu prištejemo še dejstvo, da se današnji poslovni procesi hitro spreminjajo, postane težavnost razvoja ustrezne informacijske podpore še večja. Zato je treba za uspešno vzpostavitev in kasnejše delovanje ter razvoj podpore, natančno definirani poslovne procese in jih tudi razumeti. Zasnovati je treba koncept, ki bo povezoval vrsto aktivnosti, podprtih z informacijsko tehnologijo.

Primerno izvajanje take vizije je projektni pristop, kjer ponavadi uporabimo metodo življenjskega cikla. Prednost te metode se kaže v tem, da pri projektu sodeluje veliko ljudi, kar pomeni, da se zbira veliko idej (*brainstorming*) in da veliko ljudi bedi nad projektom in pazi, da se česa ne bi pozabilo. Slabost metode življenjskega cikla pa se kaže v tem, da jo spremlja ogromno dokumentacije, ki zavira razvoj projekta.

Slika 4: Shematski prikaz razvoja

Vir: Interna gradiva banke X.⁹

Na sliki je prikazan shematski razvoj rešitve z metodo življenjskega cikla s pripadajočo dokumentacijo, ki poteka v petih fazah :

- Priprava in odobritev predloga za izdelavo rešitve

Prvi korak pri izdelavi rešitve je specificiranje zahtev, kjer kot najpomembnejši dokument štejemo zagonsko koncepcijo projekta, ki vsebuje vse potrebne podatke za uspešen začetek, razvoj, testiranje in implementacijo projekta. Načrtovane so tudi vse aktivnosti, ki jih moramo izvesti, da bo projekt uspešno končan. Natančno so opredeljeni tudi stroški in naložbe izbrane alternative, koristi in prednosti pridobitve za banko z implementacijo predloga.

- Priprava in odobritev modela za izdelavo rešitve

Vsak razvoj zahteva skrbno načrtovanje, kjer je treba izdelati model rešitve z definiranimi *inputi* in *outputi* v zagonski koncepciji. Obenem mora model vsebovati tudi podatkovni model, model toka podatkov, model IT-procesiranja in okvirni datum izdelave modela rešitve.

- Izdelava rešitve in njene dokumentacije

V fazi izdelave je treba izdelati vse elemente strojne in programske rešitve, ki so potrebni za integracijo nove rešitve v sistem.

⁹ Banke zaradi varovanja podatkov ne navajam

- Testiranje rešitve

Ko je računalniška rešitev izbrana, jo je treba testirati v praksi. Testiranje je ponavljajoč proces, kjer se v vsaki ponovitvi zmanjšuje vrzel med strukturo procesa in informacijsko tehnologijo. Namen testiranja je ugotoviti pravilnost in popolnost razvite aplikacije. Skozi testiranje procesa se pokažejo morebitne slabosti novega procesa. Spremljanje delovanja rešitve mora pokazati, da preverjanje funkcionalnosti deluje po pričakovanjih in ustrezajo namenu njihove uporabe.

- Implementacija rešitve

Ko v fazi testiranja ugotovimo, da rešitev deluje po pričakovanjih, se implementira v uporabo.

Ločevanje na faze življenjskega cikla je mogoče le teoretično, v praksi pa faze niso tako izrazite, temveč se med seboj prepletajo.

Pogoj za vzpostavitev in kasneje delovanje in razvoj sistema zavarovanja terjatev je ureditev temeljnih poslovnih procesov poslovalnice in na teh temeljih izgradnja ustrezne tehnološke podpore. Uvedba in razvoj sistema sta zasnovana z dvema vsebinskima sklopoma: opredelitve poslovnih procesov poslovalnice (osnovnih in podprocesov), ki jih sistem zahteva, izbira in vpeljava ustreznega računalniškega sistema.

Pred uvedbo oziroma zasnovo novega sistema je treba narediti podroben popis sistema, ki ga je poslovalnica uporabljala do prehoda na nov sistem, spoznati novosti, ki jih je Evrosistem prinesel, nato pa spremembe implementirati, testirati, pripraviti uporabniško dokumentacijo in izšolati uporabnike.

Prva novost, ki jo je morala implementirati, je bil vzpostavitev sklada finančnega premoženja pri Banki Slovenije, kamor se steka primerno finančno premoženje za zavarovanje terjatev. Ker pa se v sklad ne more stekati vse premoženje, ki ga ima poslovalnica na voljo, je treba upoštevati tudi vse omejitve, ki nam jih nalaga novi sistem (tesne povezave, lista ECB).

Prvi korak do oblikovanje sklada finančnega premoženja poslovalnice pri banki, je razviti bazo ki bi zbirala premoženje poslovalnice in ga nato eliminirala na tisti del, ki ga potrebuje za uvrstitev v sklad pri Banki Slovenije. Baza bi vzpostavila filtre, ki bodo celotni portfelj premoženja skrčili na primerno finančno premoženje poslovalnice. Omogočila naj bi avtomatski uvoz liste ECB, s katero bi portfelj primerjala in tako izločila nepotrebno premoženje. Prav tako bi omogočala uvoz seznama tesnih povezav, saj premoženje, ki je obremenjeno s tesno povezavo, ni primerno prosto premoženje. Ko baza prefiltrira podatke, dobimo prosto premoženje, ki je primerno za uvrstitev v sklad pri Banki Slovenije. Celoten portfelj premoženja tako naleti na dve oviri, skozi kateri pride le del premoženja, ki je primerno za zastavo pri Banki Slovenije. Treba je tudi paziti, da

premoženje ni zastavljeno za kakšne druge namene pri kakšni drugi instituciji. Primerno finančno premoženje se uvrsti v sklad finančnega premoženja poslovalnice pri Banki Slovenije. Vsak dan poslovalnica vrednoti sklad po tržnih cenah in stanje primerja s stanjem vrednosti sklada po vrednotenju Banke Slovenije, ki ga ta dnevno pošilja poslovalnicam. Nastajajo razpotja med obema oblikama vrednotenja, ki pa ne bi smela biti velika. Razlike nastajajo zaradi različnega vrednotenja oziroma zajema podatkov.

Ker pa smo v svetu razvijajoče tehnologije, je cilj vsake poslovalnice razviti podporo za spremljanje in uporabo primerne finančnega premoženja kot instrumenta zavarovanja. Pot do končnega cilja obsega tri sklope, ki so potrebni za uresničitev tega:

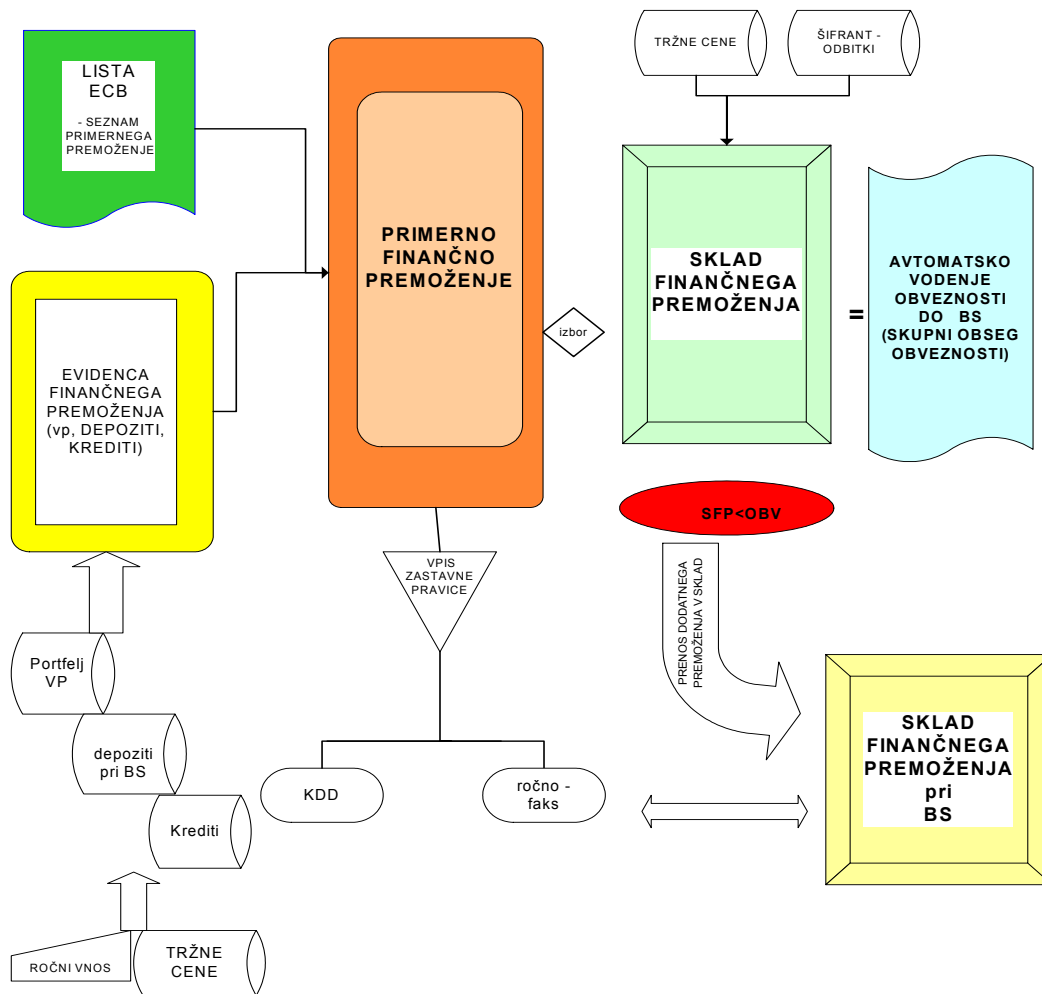
- Razviti enotno podporo za podporo spremljave primerne finančnega premoženja in sklada finančnega premoženja.
- Vzpostaviti avtomatski zajem vhodnih podatkov, ki so osnova za izbor primerne tržnega finančnega premoženja (kasneje nadgradnja za bančna posojila).
- Vzpostaviti ustrezne avtomatske kontrolne mehanizme (šifranti, lista ECB, tesne povezave, bonitetne standarde).

Podpora zavarovanja terjatev Banke Slovenije naj bi bila zasnovana tako, da bo prilagojena standardom, ki veljajo v Evrosistemu, in da bo zagotavljala funkcionalnosti za:

- dnevno spremljanje stanje finančnega premoženja,
- dnevno spremljanje prostega oz. zastavljenega, posojenega finančnega premoženja,
- primerjava prostega finančnega premoženja z dnevno listo ECB,
- evidenca zastavne pravice,
- prenos izbranega finančnega premoženja v sklad pri Banki Slovenije,
- dnevno vrednotenje sklada po tržnih cenah banke,
- primerjava vrednosti sklada finančnega premoženja banke pri Banki Slovenije s stanjem terjatev Banke Slovenije do banke in
- dnevno primerjanje tržne vrednosti sklada prostega finančnega premoženja poslovalnice pri Banki Slovenije z vrednostjo, o kateri banko dnevno obvešča Banka Slovenij.

Aplikativna podpora, ki bi bila lahko na začetku razvita v programskem orodju Access, bi uporabnikom omogočala, da vsak dan izdelujejo različne poizvedbe (npr. pregledi stanj VP, pregledi zastavljenih VP, pregledi tesnih povezav, pregledi tabel ECB) in na podlagi katerih bi se izvajala kontrola vrednosti sklada primerne finančnega premoženja pri Banki Slovenije.

Slika 5: Proces spremljave sklada finančnega premoženja

Vir: Interna gradivo banke X¹⁰; lastni prikaz.

Z izvedbo razvoja tovrstne aplikacije bi omogočili zbir vseh podatkov, ki jih potrebujemo za uravnavanje likvidnosti, na enem mestu. Koristi, ki naj bi jih imeli z izgradnjo take podpore, se po mojem mnenju kažejo predvsem v racionalnem upravljanju likvidnosti banke, racionalnem upravljanju s prostim finančnim premoženjem in v prihranku časa, ki bi ga potrebovali za ročne obdelave.

11 SKLEP

Izvrševanje kreditnih operacij znotraj Evrosistema temelji na ustreznem zavarovanju, zato vse operacije za povečanje likvidnosti temeljijo na finančnem premoženju za zavarovanje terjatve.

¹⁰ Banke zaradi varovanja podatkov ne navajam.

Pomembne novosti spremenjenega načina zavarovanja kreditnih operacij nacionalnih centralnih bank Evrosistema, sta uvedba enotne liste primernega finančnega premoženja in vključitev bančnih posojil kot netržnega finančnega premoženja na to listo. Enotno listo opredeljujeta tržno in netržno finančno premoženje, ki sta nadomestila sistem z dvema listama, listo 1 in listo 2.

S prevzemom evra se je spremenil instrumentarij Banke Slovenije. Ta je prevzela instrumentarij Evropske centralne banke, ki je v slovenski prostor prinesla nekaj novosti glede načina zagotavljanja likvidnosti. V veljavi so ostali instrumenti, prilagojeni pravilom ECB: lombardno posojilo, posojilo za čez dan, depoziti za čez noč in obvezne rezerve ter začasni odkup vrednostnih papirjev (repo posli). Prvega januarja 2007 pa je Banka Slovenije odpravila instrumente: tolarski blagajniški zapisi, dolgoročni depozit, devizni blagajniški zapisi in začasen odkup/prodaja deviz z obveznim povratnim odkupom/prodajo čez sedem dni.

Banka Slovenije se je na prehod na novi sistem zavarovanja kreditnih operacij, ki je usklajen s sistemom Evrosistema, pripravljala že od leta 2005. Sprememba sistema zavarovanja in upravljanja finančnega premoženja, je zahtevala veliko predpriprav, spremembo zakonodaje, razvoj informacijske tehnologije, usklajevanja med nasprotnimi strankami in vzpostavitev pravil.

Banka Slovenije je prešla na novo tehniko zavarovanja kreditnih operacij z uporabo sklada finančnega premoženja. Na začetku prehoda na novo tehniko zavarovanja kreditnih operacij je sklad finančnega premoženja dopuščal posebnosti za slovenski trg, ki so s prevzemom evra izginile. Sistem zavarovanja kreditnih operacij se je popolnoma prilagodil Evrosistemu.

Uvedba sklada finančnega premoženja je spremenila način zavarovanja kreditnih poslov, saj posamezni kreditni posel ni več vezan na točno določeno finančno premoženje, temveč na sklad finančnega premoženja. Hkrati z uporabo sklada finančnega premoženja je Banka Slovenije prešla na uporabo liste primernega finančnega premoženja, ki natančno specificira seznam vsega finančnega premoženja, ki je primerno za zavarovanje terjatev. V novem sistemu zavarovanja terjatev banke pri uporabi vrednostnih papirjev na te vrednostne papirje vpisujejo zastavno pravico v korist Banke Slovenije. Postopek vpisa zastavne pravice pri finančnem premoženju Banke Slovenije opravlja Banka Slovenije na zahtevo bank, pri vrednostih papirjih izdanih v KDD, pa banke vpisujejo zastavno pravico same ali prek registrskih članov. Z novim sistemom je Banka Slovenije prešla na aktivno vrednotenje finančnega premoženja na dnevni ravni z upoštevanjem ukrepov za obvladovanje tveganj. Kot ukrepi za obvladovanje tveganj se po novem upoštevajo odbitki pri vrednotenju.

Banka Slovenije je morala razviti novo aplikacijo, za katero je zgrajena nova tehnološka podpora, ki zahteva ustrezne prilagoditve tudi v samih bankah (tehnološko in postopkovno kreiranje ustreznih zahtevkov za črpanje, zmožnost sprejema in obdelave prejetih obvestil SWIFT).

Razvil se je avtomatiziran sistem zavarovanja terjatev, v katerem stranke za zavarovanje instrumentov denarne politike in posojila čez dan uporabijo premoženje iz sklada finančnega premoženja. Likvidnostno tveganje je v novem sistemu upravljanja s finančnim premoženjem zaščiteno tako, da se pred odobritvijo zahtevka za črpanje posojila avtomatsko preveri vrednost prostega finančnega premoženja banke za zavarovanje posojila.

Ustrezno tehnološko podporo je Banka Slovenije zagotovila tudi za CCBM, ki omogoča domačim kreditnim institucijam uporabo tujega finančnega premoženja za zavarovanje, obenem tudi tujim finančnim institucijam omogoča uporabo slovenskega finančnega premoženja za zavarovanje pri svoji centralni banki.

Uvedba novega sistema zavarovanja terjatev ni bil le projekt Banke Slovenije, ampak so pri tem projektu sodelovale vse njene nasprotne stranke (banke, hranilnice). Vzpostavitev sistema je zahteval veliko ljudi, časa, truda in potrpljenja.

Oblikovanje in razvoj podpore ni naloga, ki bi se razvila v kratkem času. Potrebna so testiranja in nadzor, ki bodo zagotovili, da bo sistem potekal nemoteno. Sistem bo treba tudi nadgrajevati, saj se novosti pojavljajo vsak dan. Razviti je treba takšno tehnologijo, ki dopušča razširitve in nadgradnjo.

LITERATURA

1. Ahtik Meta, Gramc Boris: Instrumenti denarnega trga v Sloveniji. Bančni vestnik, Ljubljana, 2006, 9, str. 36–40.
2. Ahtik Meta, Gramc Boris: Denarni trg Evropske monetarne unije. Bančni vestnik, Ljubljana, 2006, 7/8, str. 33-37.
3. Anko Simon, Pluj Beno: Čezmejno zavarovanje kreditnih operacij Evropskega sistema centralnih bank. Bančni vestnik, Ljubljana, 2005, 10, str. 18–23.
4. Bajec Simon: Pridobivanje kratkoročnih likvidnostnih sredstev znotraj Evrosistema. Bančni vestnik, Ljubljana, 2006, 7/8, str. 41–45.
5. Ferjančič Cilka: Zavarovanje terjatev v okviru Evropskega sistema centralnih bank (2). Bančni vestnik, Ljubljana, 2003, 10, str. 6–9.
6. Festič Mejra: Monetarna politika Slovenije in evropska monetarna unija. Bančni vestnik, Ljubljana, 2002, 4, str. 2–8.
7. Gruntar Aljoša, Ferjančič Cilka: Spremenjen sistem zavarovanja terjatev Evrosistema. Bančni vestnik, Ljubljana, 2006, 10, str. 27–30.
8. Jenko Andreja: Evropski denarni inštitut in Evropska centralna banka. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1998. 52 str..
9. Kukanja Peter: Bonitetni okvir Evrosistema. Bančni vestnik, Ljubljana, 2007, 1/2, str. 47–50.
10. Mrak Mojimir: Mednarodne finance. Ljubljana : GV založba, 2002. 682 str.
11. Ribnikar Ivan: Instrumenti denarne politike Evropske centralne banke ali Evrosistema. Bančni vestnik, Ljubljana, 1999, 9, str. 12–15.
12. Ribnikar Ivan: Instrumenti denarne politike Banke Slovenije. Bančni vestnik, Ljubljana, 1999, 12, str. 41–44.
13. Zbašnik Matevž, Pukl Anja: Učinkovitost izvedbenega okvira denarne politike Evrosistema. Bančni vestnik, Ljubljana, 2007, 6, str. 30.

VIRI

1. Čezmejna uporaba finančnega premoženja. Ljubljana : Banka Slovenije
[URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=936>], 8.7.2007.
2. Evropska centralna banka, Eurosistem, Evropski sistem centralnih bank. Frankfurt : ECB, 2006. 36 str.
3. ECB Annual report 2004. Frankfurt : ECB, 2005. 226 str.
[URL: <http://www.ecb.int/pub/pdf/annrep/ar2004sl.pdf>], 15.6.2007.
4. ECB Annual report 2005. Frankfurt : ECB, 2006. 227 str.
[URL: <http://www.ecb.int/pub/pdf/annrep/ar2005sl.pdf>], 15.6.2007
5. ECB Annual report 2006. Frankfurt : ECB, 2007. 253 str.
[URL: <http://www.ecb.int/pub/pdf/annrep/ar2006sl.pdf>], 8.7.2007
6. ECB Monthly bulletin: May 2006. Frankfurt : ECB, 2006. str. 75-87.
[URL: <http://www.ecb.int/pub/pdf/mobu/mb200605en.pdf>], 7.6.2007.
7. Interni viri banke X¹¹, 2006.
8. Instrumenti Banke Slovenije do prevzema €. Ljubljana : Banka Slovenije
[URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=886>], 8.7.2007.
9. Instrumenti denarne politike Evrosistema. Ljubljana : Banka Slovenije.
[URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=935>], 8.7.2007.
10. Izvajanje denarne politike Evrosistema. Ljubljana : Banka Slovenije.
[URL: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=934>], 8.7.2007.
11. Izvajanje monetarne politike v evroobmočju: Splošna dokumentacija o instrumentih in postopkih monetarne politike Evrosistema. Frankfurt am Main : ECB, 2006. 64 str.
12. Korespondenčni centralnobančni model (CCBM). Frankfurt : ECB, 2006. 21 str.
13. Letno poročilo Banke Slovenije za leto 2005. Ljubljana : Banka Slovenije, 2006, 116 str.
14. Letno poročilo Banke Slovenije za leto 2006. Ljubljana : Banka Slovenije, 2007, 132 str.

¹¹ Banke zaradi varovanja podatkov ne navajam.

15. Monetarna politika EMU. Banka Slovenije. [URL: <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija-r.asp?MapaId=191>], 7.6.2007.
16. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o finančnih zavarovanjih – skrajšani postopek – Eva 2006-2011-0041. Ministrstvo za pravosodje. 20.4.2006.
17. Pregled sistema zavarovanj v Evrosistemu: drugi korak k enotnemu seznamu . Sporočilo za javnost. [URL:http://www.ecb.int/press/pr/date/2004/html/pr040805_1.sl.html], 5. avgust 2004.
18. Review of the Eurosystem's Collateral Framework: First step towards a Single List. Press Release. [URL:<http://www.ecb.int/press/pr/date/2004/html/pr040510.en.html>], 10. maj 2004..
19. Sistem zavarovanja terjatev Banke Slovenije prek sklada finančnega premoženja. Gradivo z delavnice. Ljubljana : Banka Slovenije, 21.4.2006.
20. Sistem zavarovanj v Evrosistemu: Glavni elementi bonitetnega okvira Evrosistema za netržno finančno premoženje. Ljubljana : Banka Slovenije, 2006.
21. Sistem zavarovanj v Evrosistemu: uvrstitev netržnega finančnega premoženja na enotni seznam. Sporočilo za javnost. [URL:<http://www.ecb.int/press/pr/date/2005/html/pr050722.sl.html>], 22. julij 2005.
22. Sklep o splošnih pravilih izvajanja denarne politike (Uradni list RS, št. 72/06).
23. Tehnična napotila za uporabo finančnega premoženja za zavarovanje terjatev Banke Slovenije. Ljubljana : Banka Slovenije, 2006. 20 str.
24. The Monetary Policy of the ECB. Frankfurt : ECB, 2001. 144 str. [URL: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/monetarypolicy2001en.pdf>], 13.7.2007.
25. The Monetary Policy of the ECB. Frankfurt : ECB, 2004. 128 str. [URL: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/monetarypolicy2004en.pdf>], 13.7.2007.
26. Uporabniški priročnik za uporabo finančnega premoženja za zavarovanje terjatev Banke Slovenije. Ljubljana : Banka Slovenije, 2006. 15. str.
27. Zakon o banki Slovenije (Uradni list RS, št. 72/06).